

Úrad vlády Slovenskej republiky
Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky
pre rozvoj občianskej spoločnosti

v spolupráci

s Ekofórom, Fórom donorov, Platformou dobrovoľníckych centier a organizácií, Platformou mimovládnych rozvojových organizácií, Radou mládeže Slovenska a SocioFórom

Vzťah štátu a občianskej spoločnosti – sme pripravení spolupracovať?

Správa z konferencie

28.-29. septembra 2011 v Stupave

Pod'akovanie

Za úspešný priebeh a kvalitný výstup konferencie „**Vzťah štátu a občianskej spoločnosti – sme pripravení spolupracovať?**“, ktorá sa konala v dňoch 28. - 29. septembra 2011 v Stupave, patrí vďaka všetkým účastníkom konferencie, ako aj tímu ľudí, ktorí sa podieľali na jej príprave a organizovaní.

Ďakujem organizačným partnerom: **Ekofóru, Fóru donorov, Platforme dobrovoľníckych centier a organizácií, Platforme mimovládnych rozvojových organizácií, Rade mládeže Slovenska a SocioFóru** za to, že sa podpísali pod nápad zvolať túto konferenciu a za pomoc pri oslovovaní kľúčových aktérov v treťom sektore.

Za mediálnu podporu a priamy prenos celej konferencie ďakujem **Petrovi Handiakovi a celému tímu z Centrálného portálu pre neziskový sektor.**

Za vystúpenia a diskusiu s predstaviteľmi mimovládnych neziskových organizácií, ktoré výrazne prispeli k významu, ako aj úspešnému priebehu konferencie ďakujem predstaviteľom vlády Slovenskej republiky. Na konferencii vystúpili:

- predsedníčka vlády SR **Iveta Radičová**
- minister životného prostredia SR **József Nagy**
- minister školstva, vedy, výskumu a športu SR **Eugen Jurzyca**
- vedúci Úradu vlády SR **Viktor Nižňanský**
- štátna tajomníčka Ministerstva spravodlivosti SR **Mária Kolíková**
- štátna tajomníčka Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR **Lucia Nicholson**
- štátny tajomník Ministerstva financií SR **Vladimír Tvaroška**.

Za vystúpenie s vlastným príspevkom alebo v diskusii s predstaviteľmi štátu ďakujem expertom a predstaviteľom neziskových organizácií. Na konferencii diskutovali:

- **Vladimír Burjan**, časopis Dobrá škola
- **Martin Bútora**, Inštitút pre verejné otázky
- **Pavol Demeš**, German Marshall Fund, Bratislava
- **Laura Dittel**, Karpatská nadácia
- **Beata Hirt**, Komunitná nadácia Zdravé mesto
- **Peter Medved'**, Nadácia Ekopolis
- **Bohdan Smieška**, Nadácia Intenda
- **Boris Strečanský**, Centrum pre filantropiu
- **Zora Pauliniová**, Cyklokoalícia
- **Juraj Rizman**, Greenpeace Slovensko
- **Zuzana Szatmáry**, Charta 77
- **Zuzana Wienk**, Aliancia Fair Play
- **Helena Woleková**, Nadácia Socia
- **Marcel David Zajac**, Centrum pre filantropiu.

Za moderovanie celej konferencie ďakujem **Dušanovi Ondruškovi a celému tímu PDCS, o. z.**, ktorý pripravil aj túto Správu z konferencie.

Filip Vagač

Splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

Obsah správy

VSTUPNÉ POZNÁMKY O STAVE OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI A ZMENÁCH V SPOLOČNOSTI	5
PAVOL DEMEŠ.....	5
FILIP VAGAČ.....	7
ZUZANA SZATMÁRY	9
LAURA DITTEL	11
MARTIN BÚTORA	14
OTVORENÝ PRIESTOR: ČO JE POTREBNÉ PRE ROZVOJ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI?	19
ŠTÁT A TRETÍ SEKTOR.....	19
TRETÍ SEKTOR A NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY	20
PLATFORMY – VZŤAH MEDZI SEBOU	21
FINANCOVANIE MNO	21
VEREJNÁ PROSPEŠNOSŤ	24
DOBROVOLNÍCTVO	24
MÉDIÁ	25
NOVÝ MESTSKÝ AKTIVIZMUS	26
SPOLUPRÁCA RÓMSKÝCH MNO A ŠTÁTU	27
PREJAV PREDSEDNÍČKY VLÁDY SR IVETY RADIČOVEJ.....	29
PANELOVÉ DISKUSIE: SME PRIPRAVENÍ SPOLUPRACOVAŤ?	32
VSTUP GENERÁLNEHO RIADITEĽA SEKcie ĽUDSKÝCH PRÁV A ROVNAKÉHO ZAOBCHÁDZANIA KÁLMÁNA PETŐCZA	32
POSTREHY Z PANELOVÝCH DISKUSÍ	33
PRÍLOHA 1: PROGRAM KONFERENCIE	38
PRÍLOHA 2: PREPISY HÁRKOV ZVOLÁVATEĽOV DISKUSNÝCH SKUPÍN	41
PRÍLOHA 3: ZOZNAM ÚČASTNÍKOV A ÚČASTNÍČOK KONFERENCIE.....	68

ÚVODNÁ POZNÁMKA

Správa z konferencie **Vzťah štátu a občianskej spoločnosti – sme pripravení spolupracovať?** pozostáva z textov príhovorov, ktoré poskytli prezentujúci a prezentujúce (časti správy *Vstupné poznámky* a *Prejav predsedníčky vlády SR Ivety Radičovej*). Spracovanie diskusií v rámci *Otvoreného priestoru: Čo je potrebné pre rozvoj občianskej spoločnosti?* sa opiera o záznamové hárky zvolávateľov diskusií (pozri Prílohu 2) a o záznamy zachytené piatimi zapisovateľmi a zapisovateľkami z PDCS, o.z. Časť *Panelové diskusie: Sme pripravení spolupracovať?* je spracovaná na základe zvukového záznamu z diskusie editorom správy.

TÍM ZAPISOVATEĽOV PDCS:

Peter Gušťačík, Ján Mihálik (ed.), Dušan Ondrušek, Martin Pašiak, Petra Szeghy, Braňo Tichý

ASISTENCIA:

Hana Zemanová, Jana Kuzmová

FOTOGRAFIE:

Braňo Tichý, Peter Gušťačík (Príloha 2)

VSTUPNÉ POZNÁMKY O STAVE OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI A ZMENÁCH V SPOLOČNOSTI

PAVOL DEMEŠ

Vážení priatelia,

vážim si, že sa mi dostalo cti prihovoriť sa vám na úvod tejto konferencie. Som veľmi rád, že sa dnes schádzame práve tu v Stupave. Možno je to znamením doby a túžby po hľadani čohosi vzácneho, čo sme zapatrošili.

V sále kultúrneho domu sa dnes zišli viacerí veteráni nezabudnuteľných Stupavských konferencií, ale i mnoho nových tvárí, ktorých pritiahla práca pre verejné blaho v rokoch neskorších. Zajtra medzi nás zavítajú správcovia vecí verejných, vrátane predsedníčky vlády, s ktorými budeme diskutovať o mnohých vážnych témach dneška. V nadchádzajúcich minútach sa pokúsim poohliadnuť za tradíciou Stupavských konferencií a poskytnúť pár osobných hodnotení dnešného vzťahu štát-tretí sektor.

Stupavské konferencie, teda celoslovenské stretnutia mimovládnych organizácií sa začali bezprostredne po páde komunizmu. Prvá, v roku 1991, bola ešte československá, druhá sa konala až v roku 1994 po rozdelení spoločného štátu. Na druhej Stupavskej konferencii bolo zvolené prvé Grémium tretieho sektora. Hoci všetky následné výročné konferencie tretieho sektora sa konali v rôznych veľkých mestách po celom Slovensku, meno Stupavská im zostalo. Asi preto, že tu sa zrodil náš genetický kód. Stupavské konferencie, ktoré organizovalo Grémium tretieho sektora v spolupráci so SAIA-Servisným centrom pre tretí sektor, mali zásadný vplyv na formovanie občianskej spoločnosti u nás. Tu sme sa učili verejne diskutovať, rešpektovať odlišnosti, vytyčovať si spoločné ciele a dosahovať zhodu pre ich napĺňanie. Tu sme si každoročne kládli otázky o sebe a svojich štruktúrach, o vzťahoch k vládne a podnikateľskému sektoru a starostlivo sme analyzovali, ako nás vníma širšia verejnosť a médiá. Stupavské konferencie sa vyznačovali otvorenosťou a rešpektom, nechýtračilo sa na nich. Do Grémia tretieho sektora boli volení prirodzení a rešpektovaní lídri, ktorí nemali politické ambície. Aj vďaka Stupavským konferenciám získal pojem tretí sektor v spoločnosti vážnosť a špecifickú príchúť nezávislosti, nezištnosti, občas rebélie a vzdoru. Nič podobné sa v okolitých štátoch nezrodilo a demokratický svet so záujmom sledoval náš „stupavský proces“. Mnohých sme dokonca inšpirovali na ich ceste za otvorenou spoločnosťou.

Paradoxne, k úspechom a efektívnosti stupavských konferencií ako aj rozvoju tretieho sektora na Slovensku prispel premiér s autokratickými sklonmi - Vladimír Mečiar. Počas dlhého a takmer čierno-bieleho zápasu s jeho víziou štátu, sme naberali občiansku guráž, trúbili si svoj spoločensko-politický vkus a odvahu angažovať sa vo verejnom záujme na miestnej, regionálnej i celoštátnej úrovni. Napokon sme premiérovi Mečiarovi a jeho prekvapeným ideológom cez bezprecedentnú občiansku kampaň OK98 povedali spolu s voličmi svoje - stačilo a dovidenia.

Nová dvojnásobná vláda Mikuláša Dzurindu naštartovala v roku 1998 proces dobiehania zameškaného v demokratizácii, reformách a plnení kritérií pre vstup Slovenska do európskych štruktúr. Vytvára sa priaznivejšie politické a legislatívne prostredie pre organizácie občianskej spoločnosti. Tretí sektor sa postupne diferencuje, organizačne i ideovo. Vznikajú špecializované platformy a zoskupenia a hľadajú sa nové formy spolupráce so štátom. Grémium tretieho sektora a stupavské konferencie sa postupne dostávajú do útlmu a ukončujú svoju činnosť. Posledná – desiata Stupavská konferencia sa konala v Bratislave v roku 2003.

Spoločné vzopätie a celosektorové vystúpenie sme zažili až po nástupe vlády Roberta Fica, ktorý resuscitoval Vladimíra Mečiara a do vlády vtiahol i ostrého kritika nezávislého myslenia – Jána Slotu. Pokusy vlády zrušiť 2 percentnú daň zjednotili ľudí rôznych prúdov. Celoslovenská konferencia mimovládnych organizácií Ľudia ľuďom v roku 2006 v bratislavskom PKO, ako aj debata s predstaviteľmi parlamentných strán, nám pripomenuli

ducha Stupavských konferencií a ukázali silu sektora. Tento zápas zjednotený tretí sektor vyhral a aj Rada vlády pre mimovládne neziskové organizácie pod vedením podpredsedu vlády Dušana Čaploviča napokon predsa len v rámci daných možností fungovala.

Minuloročné víťazstvo pravice a zostavenie vlády pod vedením Ivety Radičovej , ktorá spolu s viacerými kolegami na rozdiel od svojho prechodcu dôverne poznala prax mimovládnych organizácií, navodili v komunite občianskych organizácií nádej a značné očakávania. Do vládnych inštitúcií navyše odchádza viacero treťosektorových ľudí, ktorí si pamätali zašlú slávu Stupavských konferencií. Nádeje mimovládnej komunity boli podčiarknuté i oznámením premiérky, že sa rozhodla zriadiť neobvyklý post splnomocnenca pre občiansku spoločnosť. Avšak naťahovanie procesu tvorby nového postu a vládno-mimovládnych štruktúr, precitlivosť na kritiku a absencia obyčajného, pravidelného dialógu čoskoro ukázali, že aktéri občianskej spoločnosti nielenže neboli doposiaľ náležite vtiahnutí do partnerstva pri správe vecí verejných, ale ani podmienky pre efektívnejšie fungovanie mimovládnych organizácií sa doposiaľ výrazne nezlepšili. V politickej kultúre sa presadzujú skôr partajné ako občianske princípy. Navyše ekonomická kríza v EÚ značne spolarizovala našu politickú scénu a zatriasla i samotnou vládnu koalíciou. Nadchádzajúce týždne ukážu, či sa naša krajina nedostane do špirály fundamentálnych vládnych problémov, kedy by sa tie naše stali okrajovými. Za týchto okolností budeme musieť vyvinúť nadľudské úsilie, aby sme sa z periférneho postavenia stali relevantnými spoluhráčmi a aktérmi zmeny. Nadchádzajúca vážna doba od nás bude vyžadovať, aby sme diktovali nielen o tom čo potrebujeme, ale aj čo ponúkame.

Táto konferencia sa organizuje v hodine dvanástej. Som rád, že Filip Vagač a jeho tím nás do Stupavy pozvali. Priebeh konferencie bude skúškou nás všetkých. Otestuje, či v sebe nájdeme dostatok otvorenosti, odvahy a akcieschopnosti pri naštartovaní tak prepotrebnej spolupráce medzi samotnými mimovládnymi subjektami, ako aj predstaviteľmi štátu. V mene ideálov pravdy a služby z prvých Stupavských konferencií.

Pavol Demeš

bývalý hovorca Grémia tretieho sektora

FILIP VAGAČ

Priatelia,

Som rád, že sa po niekoľkých rokoch môžeme znova spoločne stretnúť a uvažovať nad tým, aké výzvy pred nami stoja. Zvažoval som, na čo sa sústrediť v tomto krátkom úvode, ktorý som dostal k dispozícii.

Či sa zamerať na rolu splnomocnenca a na to, čo je jeho úlohou. Alebo sa s vami podeliť o osobné pocity, keď sme v kancelárii traja ľudia, ktorí bojujú za tému, ktorej málokto rozumie, keďže je to téma nová. Alebo sa podeliť o osobnú motiváciu, ktorá ma viedla k prijatiu tejto výzvy.

Nakoniec som sa rozhodol, že toto nie je to najpodstatnejšie. Chcem sa s vami podeliť o témy, nad ktorými rozmýšľam, o témy, ktoré pokladám za kľúčové, témy, s ktorými chodím spať a s ktorými ráno vstávam. Sú to totižto témy, na ktoré neexistuje jednoduchá odpoveď. Chcem spolu s vami hľadať túto odpoveď, chcem vás počúvať, chcem vnímať, čo pokladáte za výzvy dneška vy a som si istý, že tento dialóg prinesie nové dimenzie do nášho spoločného rozmýšľania.

Chcem sa o týchto témach rozprávať s vami, ako s expertmi, ktorí v tomto prostredí žijú mnoho rokov, chcem o tom komunikovať s analytikmi, ktorí zbierajú podklady práve v týchto dňoch po celom Slovensku. Chcem sa s vami stretnúť aj mimo Bratislavu, či Stupavu a diskutovať s vami v regiónoch. Som si istý, že spoločne dospejeme k riešeniam, ktoré budeme považovať za správne. O nich bude potom potrebné vyjednávať s politikmi a to je možno prvá téma, ktorú by som na úvod tohto môjho príhovoru otvoril.

Táto téma sa týka **politickej kultúry súčasnosti**. Vzorec, v ktorom sa v súčasnosti pohybujeme, je vcelku jednoduchý. Základné súradnice sú dané pasívnym občanom, do seba uzavretou a finančne strádajúcou občianskou spoločnosťou a konfrontačnou politickou scénou, ktorá polarizuje spoločnosť. Riešenia vážnych spoločenských tém sa nehľadajú v spoločnom dialógu, ale v konfrontácií a presadzovaní si vlastného pohľadu na svet. Neverím v takýto obraz. Zmena a nová kvalita podľa mňa nepríde cez konfrontáciu, ale cez dialóg a spoločné hľadanie riešení medzi elitami spoločnosti a tiež v intenzívnom dialógu s verejnosťou. Prvým krokom by mohlo byť hľadanie tém a spôsobov ako vytvárať partnerstvo medzi štátom a občianskou spoločnosťou pri tvorbe verejných politík. Partnerstvo neznamená lokajstvo ani vzdanie sa vlastného názoru, ale hľadanie priestoru, v ktorom sa stretneme a s rešpektom k názoru oponenta budeme diskutovať, počúvať argumenty a hľadať riešenia. Sme na to pripravení?

Najzákladnejšou otázkou je pre mňa **podpora aktívneho občana**, pre ktorého treba vytvoriť maximálne slobodný priestor, v ktorom môže vykonávať svoje aktivity, ale aj ovplyvňovať verejnú sféru a rozhodovanie vo svojom okolí. Tento priestor by mal byť dostatočne široký na to, aby mohol existovať autonómne a bol nezávislý na súčasnom politickom resp. stranickom diskurze. Je to veľmi citlivá otázka a týka sa takých základných práv, akými je referendum, petícia, ombudsman, info-zákon resp. základné nástroje priamej demokracie, občianskej participácie a verejnej diskusie. Týka sa deinštitucionalizácie verejného života. Nedá sa predpokladať, že táto téma bude otvorená politikmi, aspoň nie väčšinou z nich. Chceme tieto témy spoločne otvárať? Vieme sa za ne postaviť spoločne?

Tretím okruhom je **zadefinovanie verejnoprospešnosti**. Štát sa tvári ako jediný verejnoprospešný subjekt, ktorý ma mandát na výkon verejnoprospešných činností. Aspoň tak interpretuje dohodu s občanmi vo voľbách. Je to však naozaj tak? Nevykonáva aj tretí sektor verejnoprospešné činnosti v prospech občanov? V tomto dialógu nám však chýba definícia verejnoprospešnosti. Myslím si, že keby sa nám ju podarilo zadefinovať, tak bude možné jednoduchou matematikou preukázať, že tieto činnosti neziskové organizácie vykonávajú veľakrát efektívnejšie ako štát. Chceme sa do toho pustiť? Dokázali to v Čechách, myslím, že by sme to dokázali aj u nás, ide o to, či je to naozaj téma, ktorou sa chceme zaoberať. Súvisí to priamo s pridanou hodnotou neziskových organizácií, ktorú nemá šancu priniesť ani jeden zo sektorov a tou je dobrovoľníctvo. Dobrovoľníkom sa stáva človek z presvedčenia, to sa nedá zaplatiť a to je ten základný rozdiel. Keďže sa teraz prijíma zákon o

dobrovoľníctve, je to v súčasnosti aj politická téma – ale chceme dobrovoľníctvo použiť ako základný kameň, na ktorom sa dá postaviť argumentačná báza pre verejnoprospešnosť?

Štvrtým okruhom, nad ktorým uvažujem, je **transparentnosť neziskového sektora**. Je to veľmi citlivá téma, ktorá sa otvára vtedy, keď mimovládne organizácie odídu zo spoločných stretnutí so štátnou administratívou. Kto ju má a môže otvárať? Kto ju má uchopiť? Pred pár dňami robila Transparency International Slovensko konferenciu a jednou zo základných tém boli chýbajúce etické štandardy a stanovenie, kto ešte do sektora patrí a kto už nie. Chceme sa dohodovať so štátom na samoregulačných mechanizmoch a odlíšiť zrnko od pliev. V niektorých prípadoch už možno prišlo k prekročeniu tejto hranice. Je však pomenovaná a dohodnutá, alebo nás čaká ešte nástenkový tender? Ako riešiť občianske združenia, ktoré majú neznáme sídla a štatutárnych zástupcov a vznikajú ako huby po daždi?

Piatym okruhom je **financovanie** - hádam najťažšia otázka, ktorá zaujíma všetkých. Podarilo sa dostať nové finančné mechanizmy do zákona o dobrovoľníctve, otvoril som už otázku zmeny nastavenia 2%, začal som rokovania o nových zdrojoch z charitatívnej reklamy a hľadám prístup k inštitucionálnym peniazom pre sektor. Zostávajú však mnohé otvorené otázky. Má štát financovať len špecifické služby, ktoré mimovládne organizácie vykonávajú „namiesto“ neho, alebo doplnkovo k nemu, alebo má financovať zabezpečenie niektorých činností kompletne prostredníctvom tretieho sektora? A čo advokačné iniciatívy? Má mať štát mechanizmus na ich podporu? Čo všetko z občianskej spoločnosti má štát financovať a čo má byť ponechané na privátny sektor? A aký má byť mechanizmus podpory, aby sa financovanie nezmenilo na rozvoj organizácií, ktoré sú spriatelené s práve vládnuou politickou garnitúrou? Odpovede na tieto otázky sa môžu nachádzať prinajmenšom v dvoch okruhoch tém, a to:

1. Vo vymedzení verejnoprospešnosti a „pridanej hodnoty“, ktorú na rozdiel od iných subjektov prinášajú MNO a
2. v rozhodnutí o mechanizmoch finančnej podpory služieb a aktivít poskytovaných MNO.

Predstavme si, že by štát prišiel s ponukou podpory a s objednávkou na služby tretieho sektora. Ktorou cestou chceme ísť – chceme ísť angloamerickou cestou, kde si vláda dohoduje so sektorom kontrakty na vykonanie činností, ktoré potrebuje zabezpečiť, alebo nemeckou cestou, kde sektor priamo vykonáva služby, ktoré štát nezabezpečuje? Alebo škandinávskou cestou, kde sú tieto služby ponúkané paralelne a zostáva možnosť výberu? Chceme ísť cestou verejných obstarávaní a kontraktov so štátom, alebo cestou pravidelných platieb za poskytované služby (normatívy)? Alebo cestou grantov, prostredníctvom ktorých štát implementuje svoje politiky? Každá jedna z týchto ciest má svoje výhody aj nevýhody a isto si je možné zvoliť viaceré z nich, ale vieme povedať, čo má prioritu? Chceme priamu podporu alebo nepriame daňové úľavy? Kto ma rozhodovať o podpore? Chceme samostatný fond alebo rezortné rozhodovanie po jednotlivých ministerstvách? Chceme viac financií na národnej úrovni alebo v regiónoch? To všetko sú otázky, o ktorých potrebujem s vami diskutovať a na ktorých sa potrebujeme spoločne dohodnúť.

Posledným, šiestym, a podľa mňa najdôležitejším okruhom, je téma partnerstva. **Partnerstvo** medzi štátnou resp. verejnou správou a neziskovým sektorom. Partnerstvo, ktoré bude vyžadovať zafinovanie spoločného priestoru, partnerstvo, ktoré bude vyžadovať záväzky z jednej aj druhej strany. Sme naň pripravení? Je to o profesionalizácii a štandardizácii organizácií a poskytovaní služieb. Je to o schopnosti plniť záväzky. Chceme uzavrieť kontrakt s vládou? Kto bude sedieť na jednej a kto na druhej strane? Veríme v platformy a ich fungovanie ako komunikačného nástroja?

Uvedomujem si, že ponúkam veľa otázok a tak radšej nebudem pokračovať. Pre mňa je dôležité, že sme sa stretli a že začíname spoločne hľadať odpovede. Že bude pokračovať dialóg, v ktorom budeme nachádzať cestu v prospech nás všetkých. Verím, že sa nám ju spoločne podarí nájsť.

Filip Vagač

Splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

ZUZANA SZATMÁRY: III. SEKTOR AKO KOMPARZ V ZLEJ HRE

Po dvadsiatich rokoch som prekvapivo v Stupave akoby vo veci III. sektora a akosi naopak. Sme totiž na konferencii organizovanej a platenej vládou. III. sektor si vždy financoval všetko sám a politikov pozýval a vyzýval. Nastúpili noví ľudia a keď bolo treba aj platiť, všetko sa rozpadlo. A tak som tu hosť a viac-menej súčasť komparzu. Ľudia z III. sektora sú totiž zatiaľ v súčasnej exekutive a mali by vedieť, čo treba. Alebo že by tam nešli kvôli tomu?

Navyše sa nachádzame v terminologickom zmätku.

Funkčná spoločnosť má tri piliere – verejný, súkromný a tretí sektor. Inak nie je stabilná. Tieto tri piliere, ako ilustruje aj Ústava SR, tvoria občiansku spoločnosť. Ak zlyháva čo len jeden, je po stabilite.

Máme podpredsedu vlády pre ľudské práva a menšiny a ešte čosi. Nielen vnútorné delenie rezortu na komisie, rady a výbory bez kompetencií je zmätočné. Namiesto ľudských práv a od nich odvodených práv podľa ratifikovaných dohovorov máme vládny rezort pre „Ľudské práva, menšiny a ešte čosi“. Máme teda rezort „Ryby a kapre“. Dobré. Vieme prečo. Ide o delenie peňazí. Dobré halászlé nie je zlé. Lenže takto na tanieri pripraviť prípadnej novej vláde pohodu znamená, že na halászlé nemusí byť ani cent.

Ale aj navonok: Rada vlády, teda jej poradný orgán, sa tvári ako reprezentačný orgán III. teda mimovládneho sektora. Tvári sa tak aj splnomocnenec aj podpredseda. Aký zmysel má splnomocnenec vlády pre občiansku spoločnosť mi uniká. Obsah tejto konferencie a projektu, ktorého je konferencia súčasťou, potvrdzuje, že aj jemu.

Výsledok je zmätok v neprospech III. sektora teraz aj v budúcnosti.

Ak však vravíme, či skôr nechali sme si vnútiť debatu o občianskej spoločnosti, alebo, čo mám radšej, o spoločenstve občanov, „mala by vyvažovať vplyv štátu, ba môže byť jeho protiváhou, najmä vtedy, keď by sa štát chcel absolutizovať, keby chcel byť všemocný. Má byť preto nezávislá od štátu, mala by vytvárať ochranu pred vládou, ochranu individuálnych práv a slobôd“ (terajší podpredseda Vlády SR R. Chmel v apríl 1999).

A tým pádom sme pri najdôležitejšom – pri nezávislosti. Teda pri peniazoch. Sú. A dajú sa získať – ale v závislosti na politickej moci a/alebo za províziu. Verejné fondy zo záhadných príčin neumožňujú financovanie chodu organizácií – prepytujem, orwellovský výraz „inštitucionálny rozvoj“ – nech už to je, čo chce. Nehovoriac o tom, že kvantá úradníkov, parazitov a s odpustením expertov nielenže požierajú peniaze, ale zvyškové peniaze na granty nie sú schopní spracovať aspoň do roka po schválení. Dokonca vláda naivným členom tzv. poradných zborov neprepláca nielenže nocľah, ale ani cestu. Medzitým projekty krachnú a/alebo organizácie zahučia.

Otázky, ktoré tu dnes vláda nastoľuje, III. sektor riešil vecne aj návrhmi zákonov v paragrafovom znení už dávno vrátane ideovej kombinácie škandinávskych a amerických modelov fungovania s aplikáciou na Slovensko. Dvadsať rokov opakujem, že potrebujeme vytvoriť tak zabezpečené verejné fondy či zdroje pre MVO, aby zmena politickej moci či doprava alebo doľava III. sektor, ako tretí pilier občianskej trojnožky, nedecimovala. Dnes, po dvadsiatich rokoch, je ten úžasný, pre svoju „success story“ obdivovaný a preto aj kadekým využívaný, používaný a zneužívaný III. sektor totiž tak zdecimovaný a to nielen vonkajšími vplyvmi, ale aj zvnútra, že k stabilite spoločnosti ani k ceste z krízy neprispieva. Umožnili sme na nás parazitovať a dnes nás paraziti dokonca požierajú. Čo normálneho parazita v prírode nenapadne.

Kto kvôli svojim partikulárnym záujmom odmieta vidieť politické súvislosti, predstiera alebo tvrdí niečo iné, je blázon alebo klamár. Tristné je, že na uvedené doplatíme skôr či neskôr všetci.

Zuzana Szatmáry

Zakladateľka Nadácie Charty 77, jej správkyňa, výkonná a programová riaditeľka

LAURA DITTEL

Milé kolegyne, kolegovia, priatelia!

Keď ma organizátori oslovili, aby som poskytla svoje pohľady na tieto otázky, mala som pocit, že nebudem vedieť povedať nič iné ako moji predrečníci. A zrejme to tak bude, že niektoré veci zopakujem, pozriem sa však na problémy z pohľadu východného Slovenska – ako jediná nebratislavčanka v tomto úvodnom paneli.

Osobne nemám veľmi rada také to „typické východniarske fňukanie“ a vyhováranie sa na to, ako je na východe ťažko, ako odtiaľ každý uteká do Bratislavy alebo ešte ďalej, ako náročné je dostať sa včas k informáciám, o koľko menej príležitostí majú ľudia, aká nedobudovaná je infraštruktúra a ako ďaleko je k nám z Bratislavy. Nemám to rada a nemám z toho radosť, ale ono je to všetko pravda a napriek tomu žijeme na východe radi a robíme úžasné veci.

Východné Slovensko patrí objektívne k najbiednejším regiónom krajiny po všetkých stránkach a od tohto faktu sa odvíjajú mnohé problémy a výzvy, ktoré sa priamo dotýkajú aj organizácií tretieho sektora. Okrem klasických prejavov najnovšej ekonomickej krízy sa tretí sektor na východnom Slovensku nachádza hneď v niekoľkých pomerne vážnych krízach. Jednou z nich je **kríza lídrov**, ktorá ovplyvňuje celý sektor vrátane toho, ako o ňom vie a zmyšľá verejnosť. Kým pred desiatimi rokmi sa to na východnom Slovensku hemžilo väčšími či menšími neziskovkami, dnes ich je podstatne menšie množstvo a menej dáva o sebe a svojej práci vedieť. Tento fakt je spôsobený okrem iného nedostatkom lídrov – ľudí, ktorí by boli aj za ťažkých treťosektorových podmienok ochotní venovať sa takejto činnosti. Väčšina šikovných ľudí je buď z regiónu dávno preč a rozšírilo rady bratislavských či zahraničných inštitúcií a tí, ktorí sú v sektore dávno, nevychovali dostatočné množstvo nových tvárí, ktoré by prevzali štafetu alebo nedovolili mladým sa prejaviť (toto je kritika aj do vlastných radov). Sami sú často unavení, vyhovení... **Otázkou je, či to ako sektor vnímame a čo s tým dokážeme robiť?**

Východné Slovensko je regiónom, kde žije najvyššie percento početnej rómskej populácie, ktorá predstavuje výzvu vo všetkých aspektoch. Napriek tomu v poslednom roku veľmi málo počujeme o rómskych lídroch a ešte menej registrujeme prácu autentických rómskych organizácií. Kým pred pár rokmi dostávala naša nadácia na stôl ročne aspoň desiatku žiadostí o podporu od rómskych komunitných organizácií, dnes je to veľmi ojedinelé a konkrétne v roku 2011 neregistrujeme ani jednu. **Vytvára otázka, čo sa s nimi stalo? Ak existujú, prečo sú ticho? Ak zanikli, aké sú dôvody? A ak už nie sú, kto zastúpi ich prácu? Ak nie je potrebné ich prácu zastupovať, tak kam vlastne tiekli tie milióny EUR z rôznych podporných programov doteraz a kam sa stratili tieto investície?** Zlé jazyky hovoria o zhubnom vplyve veľkých európskych finančných schém na rómske organizácie...a niektoré zlé jazyky tak hovoria o všetkých neziskovkách, ktoré si na túto podporu zvykli. **Ale môžu za to tie organizácie? Kde sa stala chyba?**

Osobne som svoju prácu začínala v environmentálnom hnutí a časť môjho srdca je stále tam. Dnes vidím, že silné environmentálne hnutie reprezentované malým množstvom väčších kvalitných mienkotvorných advokačných organizácií a veľkou množinou malých akčných skupiniek miestnych občanov je preč. Na východnom Slovensku ostalo pár organizácií, venujúcich sa niektorým fragmentom environmentálnych problémov ... A práve v environmentálnom hnutí na východe som prvýkrát výraznejšie zaregistrovala ďalšiu krízu – **krízu spolupráce**. V čase, keď sa zahraničné zdroje na podporu neziskoviek začali hrozivo stenčovať a stabilné pramene grantov postupne vysychať bez nejakej väčšej nádeje na adekvátnu náhradu z alternatívnych zdrojov v rámci krajiny, sa organizácie zrazu prestali kamarátiť. Spolupráca a súdržnosť dovtedy tak prirodzená práve pre túto časť sektora sa postupne strácali a dnes možno v niektorých prípadoch hovoriť dokonca o otvorene nepriateľských vzťahoch. Netvrdím, že to bolo stále a v každom prípade kvôli konkurencii a boji o zdroje! Často sa stáva, že sa lídri pracujúci v rovnakej oblasti a venujúci sa podobným témam nezhodujú názorovo. To sa stáva. Lenže my sme prestali diskutovať. Nám stačí, že nesúhlasíme s tým druhým a míňame energiu na to, aby sme to dali celému svetu na známosť, namiesto toho, aby sme konštruktívne diskutovali, počúvali, hľadali cesty k sebe. Výsledok je opäť slabá podpora verejnosti, ktorú environmentálne témy tak

zúfalo potrebujú a ktorá sa pri nedostatočnej komunikácii neziskoviek jednoducho nedokáže v tomto chaose zorientovať a končí to často tak, že jej podporu nezíska ani jedna z rozhádaných strán. **Prečo sa nepovažujeme navzájom za partnerov hodných diskusie? Prečo nepovažujeme za potrebné získať svojich najbližších na svoju stranu a pridať tak silu slovám, ktoré chceme artikulovať smerom k verejnosti? Keď to nedokážeme medzi sebou, je ťažké očakávať, že nás podporia ľudia...**

Mnohí v neziskovkách odpovedajú na všetky vypuklé problémy tým, že nie sú zdroje...a tu sa dostávame **k tretej kríze – finančnej**. Neziskovky na východnom Slovensku cítia už pár rokov silné finančné podvýživenie. Veľká časť tých, ktoré ho necítia prispôbili svoju misiu grantovým schémam, ktoré sú práve k dispozícii do takej miery, že ju už ani sami nespoznávajú. Tento (často vynútený) oportunistický prístup pôsobí na sektor veľmi zhubne a často znižuje jeho dôveryhodnosť.

Väčšina neziskoviek je závislá na finančnej podpore grantových schém, iba malá časť má príjmy z vlastnej činnosti či služieb, ktoré sotva pokrývajú časť základného fungovania. Absolútne chýba individuálna podpora, ktorá sa vzhľadom na kultúru tejto krajiny a neexistujúcim filantropickým tradíciám v inej ako cirkevnej či vyslovene charitatívnej oblasti rozvíja len veľmi pomaly a ťažko.

Mnohé neziskové organizácie začali spolupracovať s väčšími a strednými firmami na východnom Slovensku. Tento proces sa však rozbieha len veľmi pomaly. Opäť to má celý raz príčin medzi ktoré patrí fakt, že tieto dva svety majú k sebe ďaleko a hovoria veľmi odlišným jazykom. Vlajkovými loďami firemnej filantropie sú väčšinou tie firmy, ktoré majú svoje „matky“ v zahraničí. Nie je ich veľa a nápor na ich pokladnice je zvyčajne veľmi veľký. Menšie firmy sú s podporou opatrnejšie a priame financovanie často nahrádzajú iným plnením – nefinančnou podporou či firemným dobrovoľníctvom. To všetko sa deje za všeobecne nie priaznivého a málo podnetného legislatívneho prostredia, kde tieto firmy nemajú inú motiváciu ako vlastný dobrý pocit, či budovanie imidžu a PR.

Asignácia (teraz už len) percent z dane od právnických osôb je kapitolou sama osebe... Zrejme mi mnohí dajú za pravdu, keď poviem, že tento nástroj neskutočným spôsobom deformuje pohľad na firemnú filantropiu a vytvára nevhodné návyky na oboch stranách (aj u firiem aj u prijímateľov). Mnohé z firiem si tento nástroj zamieňajú so svojím PR a marketingovým rozpočtom a s prijímateľmi uzatvárajú zmluvy, ktoré odporujú platnej legislatíve a očakávajú za tieto prostriedky neadekvátne reklamné plnenia. Smutné je, že mimovládky sú často v takej situácii, že si nemôžu dovoliť spoluprácu odmietnuť ani za takýchto podmienok a snažia sa preto pristúpiť na všetky firemné požiadavky a ísť za prah svojich etických limitov. Toto všetko je samozrejme dotvorené faktom, že neziskové organizácie z environmentálnej, sociálnej či kultúrnej oblasti vstupujú do ringu o tieto zdroje so športovými klubmi či profesionálnymi organizáciami, čo asi uznáte nie je rovný súboj a výsledok je vopred zrejmý.

Otázkou je, čo s tým? Systém rovnej dane neumožňuje zavádzanie daňových úľav, ale existujúci systém tiež nie je dobrý! Ja osobne by som bola veľmi rada, keby sme sa tejto téme venovali na tejto konferencii a rada by som si vypočula skúsenosti iných organizácií z tejto oblasti.

Mnohé neziskovky táto kríza posunula dopredu a podnietila ich k novým krokom, cestám. Jednou z nich je **práca s dobrovoľníkmi**, ktorá je na Slovensku stále málo využívaná pričom na celom svete je neodmysliteľnou súčasťou fungovania neziskoviek. Tie naše na východe Slovenska stále postrádajú koncepcie, často nemajú vytvorený systém práce s dobrovoľníkmi, ale snažia sa a dobrovoľnícku prácu využíva stále väčšie množstvo organizácií. Tu sa črtá šanca pre organizácie, ktoré to vedia robiť a dokážu posunúť skúsenosť, či osvedčenú prax. Táto činnosť prináša pridanú hodnotu vo forme mladých ľudí so získanou pracovnou skúsenosťou, ktorá im otvorí dvere na trh práce, čo je na východe Slovenska prepotrebné.

Veľké rezervy sú v spolupráci so samosprávou – tak na miestnej ako na regionálnej úrovni. Tá miestna predstavuje trochu menší problém, lebo tam sú cesty a riešenia aspoň naznačené a miestna samospráva predsa len predstavuje úroveň, ktorá je blízko k ľuďom. Je ľahké orientovať sa v jej práci a aj spolupráca (hlavne na

vidieku) je vlastne postavená na ochote ľudí na oboch stranách. Na východnom Slovensku **aktivizmus ľudí zatiaľ „neprešiel“** a stále registrujeme nových miestnych snaživcov, ktorí mobilizujú svoje okolie. Regionálna samospráva je však bielym miestom a neziskové organizácie si k nej buď ani nehľadajú cestu, alebo len veľmi ťažko. Pritom neziskovky predstavujú často lacnejšiu alternatívu k službám, ktoré si VÚCky objednávajú inde. Aby som nebola tak veľmi negatívna, jeden pozitívny krok sa predsa len podaril: (Ospravedlňujem sa, že je to príklad z mojej vlastnej organizácie, ale je tak dobrý, že sa s ním musím pochváliť.) **Karpatskej nadácii sa (pokiaľ viem) ako prvej na Slovensku podarilo vstúpiť s VÚC do partnerstva**, na základe ktorého získala úlohu sprostredkovateľa pri zabezpečovaní dotačnej schémy s názvom Terra Incognita. (TI je program, ktorý predstavuje vklad KSK do veľkého zámeru Košice – európske hlavné mesto kultúry 2013 a prostredníctvom tejto schémy VUC podporuje mimovládne neziskové organizácie a iné subjekty na území kraja pri ich malých projektoch zapadajúcich do tohto konceptu.). Otázkou je, či je to výsledok skutočnej dôvery v prácu nezávislej nadácie, alebo iba riešenie z núdze, ktoré sa už opakovať nebude...

Vzhľadom na špecifiká východného Slovenska navrhujem na konferencii venovať priestor otázkam začleňovania zástupcov regiónov do rôznych poradných orgánov a komisií so zabezpečením, aby sa tej práci mohli reálne zúčastňovať (preplatenie nákladov, organizovanie stretnutí v takom čase, aby sa dalo na ne docestovať...). Za dôležité opatrenie by som považovala v prípade takýchto regiónov aj uplatnenie určitej zdrojovej diskriminácie, t.z. vyčlenenie určitého množstva prostriedkov v jednotlivých programoch, ktoré budú určené len a výlučne týmto znevýhodneným regiónom. Prostriedkom na oživenie by mohol byť strategický prístup podpory silných a etablovaných organizácií, ktoré majú šancu „potiahnuť“ so sebou aj menšie a slabšie skupiny... Tém by bolo veľmi veľa a preto sa veľmi tejto konferencii teším a ďakujem, že tu môže s Vami byť. Teším sa na podnetné diskusie a samozrejme na riešenia, ktoré prinesú.

Laura Dittel

Riaditeľka Karpatskej nadácie

MARTIN BÚTORA

„Ako môžete vládnuť krajine, ktorá pozná 246 druhov syra?“, povzdychol si svojho času prezident Charles de Gaulle. Podobne ťažko je osloviť ľudí zo sektora, v ktorom koncom roku 2010 bolo formálne zaregistrovaných (spolu s cirkevnými) vyše 40 tisíc organizácií.

Svojich desať minút som si rozdelil do piatich tém:

- externé prostredie, v ktorom tretí (neziskový, mimovládny) sektor pôsobí
- rastie sila, hustota a vitalita združovania, občianska spoločnosť a tretí sektor však nezmohutneli v ovplyvňovaní verejnej rozpravy a tvorby verejných politík
- „nespojité vnímanie“, neexistencia celistvého obrazu: je užitočné vedieť o sebe viac
- v médiách a vo verejnej rozprave sú stále málo prítomné témy, akým sa tretí sektor venuje; médiá majú tendenciu zanedbávať obsah a sústrediť sa na „kauzy“
- uplynulých 20 rokov ponúka viacero relevantných „rozprávání“ o občianskom aktivizme na Slovensku; tieto narácie spolu vytvárajú pozoruhodný obraz úspechov i sklamaní; spoločnosť málo vníma schopnosť aktérov občianskej spoločnosti dosahovať zmeny.

EXTERNÉ PROSTREDIE

Pokiaľ ide o **externé prostredie**, v časovom úseku zhruba od roku 2004 do roku 2010 sa nedalo celkovo hovoriť o období priaznivého rozvoja neziskového, resp. tretieho sektora. Nezapríčinila to iba ekonomická kríza, ktorá podporu neziskového prostredia, najmä zo strany súkromného sektora, pritlmila. Spôsobila to aj skutočnosť, že MNO namiesto podpory a uznania neraz museli o svoju legitimitu a priestor pre život zápasieť. Formálne deklarovaný „partnerský dialóg“ zo strany vlády v rokoch 2006 – 2010 bol skôr deklaráciou než realitou. A hoci predstavitelia tretieho sektora nepovažovali za ideálne ani správanie sa kabinetu z rokov 2002 – 2006 (kritici mu o.i. vyčítali nedostatočne partnerský prístup, nadmernú koncentráciu na ekonomické aspekty, zužovanie debaty na „prevádzkové aspekty“ reforiem), jeho následníci sa opakovane podujímali na kroky, ktoré mimovládny sektor vnímal ako regresívne. Ustúpili až vtedy, keď v dôsledku vlny nesúhlasu pocítili protitlak.

Z vládnych kruhov nevzišla nijaká intelektuálna inšpirácia do verejnej rozpravy o občianskej spoločnosti či o význame aktívneho občianstva, nezrodili sa také vízie budúcnosti, kde by sa obyvatelia Slovenska mohli cítiť a uplatňovať aj ako občania, kde by štát stál o takéto partnerstvo a vytváral preň podmienky.

K externému prostrediu patrí aj pozornosť, akú tejto téme venuje formálna byrokracia, a to bez ohľadu na to, kto je momentálne pri moci. Názorne to možno ilustrovať na príklade fungovania Rady vlády pre neštátne neziskové organizácie v Českej republike, ktorá pravidelne monitorovala vývoj politiky štátu voči takýmto organizáciám, vypracúvala strategické dokumenty a uskutočňovala analýzu financovania MNO z verejných rozpočtov. Česká Rada na rozdiel od svojho slovenského náprotivku disponuje údajmi o štátnej dotačnej politike za vyše 10 rokov, pričom centrálna evidencia bola doplnená o databázy z jednotlivých krajov i z rozpočtov obcí. Rada zamestnávala štyroch pracovníkov a jej ročný rozpočet bol okolo 100 tis. eur – čiže pracovala v neporovnateľne lepších podmienkach ako donedávna Rada vlády SR pre MNO. Na Slovensku túto činnosť sčasti suplovali MNO (napríklad autorské kolektívy podieľajúce sa na každoročných kapitolách o MNO a dobrovoľníctve v Súhrnných správach o stave spoločnosti), ktoré však nemohli poskytovať úplnejší obraz.

OBČIANSKA SPOLOČNOSŤ V OVPLYVŇOVANÍ VEREJNEJ ROZPRAVY A TVORBY VEREJNÝCH POLITÍK

Podruhé, po dvadsiatich rokoch sa možno komplexnejšie zamyslieť nad tým, aká je **dnešná sila, mohutnosť a pestrosť občianskej spoločnosti** na Slovensku v kontexte troch jej dimenzií vymedzených Michaelom Edwardsom. Tou je „združovacia dimenzia“; občianska spoločnosť ako „dobrá spoločnosť“ a občianska spoločnosť ako „verejný priestor“. Tí, čo spolu s Robertom Putnamom veria, že dobrý ekonomický a politický výkon spoločnosti je priamo spätý so silou, hustotou a vitalitou združovania, ktoré plodí sociálny kapitál a vzájomnú dôveru – tí môžu byť spokojní. Chuť združovať sa a spoločne konať na Slovensku neklesá. Dá sa povedať, že v krajine so silnými tradíciami štátneho korporativizmu a etatizmu, ktorá v minulosti poznala v

priestore medzi štátom a rodinou či štátom a trhom najmä konfesijné združovanie, si novodobejší modus občianskeho združovania a konania vydobyl svoje miesto. Nejde len o klasické združovanie v podobe zakladania organizácií – ale napríklad aj o kampane, výzvy, petície, iniciatívy, vyhlásenia, ďalej o hromadné pripomienky, o komunitné angažovanie, o internetový aktivizmus – je toho dosť. V kampaniach sa neraz angažovali verejne známe osobnosti, ale aj odborníci z rôznych oblastí, členovia samospráv i ďalší politici, a takisto širšej verejnosti neznámi ľudia zainteresovaní na riešení daného problému. Okrem vyjadrenia postoja sa na internete odohráva aj užitočná verejná diskusia o jednotlivých témach.

Kampane, iniciatívy a spory sa týkajú otázok politiky a demokracie, právneho štátu a výkonu spravodlivosti, sociálnych a ekonomických problémov, verejnej správy i samosprávy, postavenia menšín a ľudských práv, životného prostredia, ochrany zelene i kultúrneho dedičstva, ale aj médií či kultúry. Výzvy nabádajú ku kritickej reflexii a často aj k akcii. Hromadné pripomienky zvyčajne používajú striktné odborný jazyk, predchádza im expertná analýza. Výrazným úspechom bola doposiaľ najväčšia environmentálne orientovaná petičná akcia v histórii Slovenska zameraná proti ťažbe uránu, ktorej požiadavky sa premietli v marci 2010 do konkrétnej legislatívnej úpravy; vďaka nej majú vyššie územné celky, samosprávy aj občania viac informácií i kompetencií brániť sa proti plánom ťažobných firiem. Iniciatíva bola učebnicovým príkladom efektívnej súčinnosti viacerých faktorov. Patrili medzi ne: „silná téma“, kvalifikovaná odborná príprava, systematické úsilie, znalosť právnych a administratívnych predpisov, ochota hľadať spojencov v podobe Združenia miest a obcí Slovenska a Únie miest, atraktívna a nápaditá kampaň, internacionalizácia sporu – poukázanie na globálne súvislosti, a napokon, intenzívna spolupráca s médiami.

V menšom stupni sa môžu tešiť tí, ktorým záleží na tom, aby takáto hustá sieť občianskeho združovacieho ekosystému postupne viedla k vyššej kvalite života, aby sa utvárali zdravé aliancie medzi sférou občianskou, podnikateľskou a štátnou, aby vysoký stupeň občianskeho združovania neznamenal spájanie sa mafii, skinheadov či extrémistov rôzneho druhu, ale naopak, aby sa presadilo občianstvo kultivované, vyznávajúce princípy právneho štátu, toleranciu, úctu k súkromnému vlastníctvu i k verejnému záujmu.

A vari v ešte menšej miere môžu byť spokojní tí, pre ktorých je pri chápaní občianskej spoločnosti dôležitým koncept verejnosti, či skôr rozličných „verejností“, ktoré vo verejnom priestore debatujú o podobách verejných politik. Tu je jedna zo slabších stránok fungovania občianskej spoločnosti na Slovensku, ktorá ako celok nie je dostatočne silným protihračom politických strán, štátnej byrokracie alebo biznisu. Organizácie občianskej spoločnosti by potrebovali posilniť svoje kapacity na to, aby mohli systematicky, pluralitne a imaginatívne prispievať k verejnemu diskurzu.

„NESPOJITÉ VNÍMANIE“, NEEEXISTENCIA CELISTVÉHO OBRAZU

Vieme o tom, čo robíme my, občas počúvame o druhých, cítime tlak štátu i biznisu, vidíme ľudí, ktorým treba pomôcť i tých, ktorí chcú pomôcť, vnímame obmedzenia, ale aj príležitosti – ale spravidla nemáme úplný celistvý prehľad o tom, čo sa deje. A pritom je toho veľa, a je dôležité si to uvedomiť.

Ako príklady môžeme uviesť publikácie a výskumy, ktoré uskutočnili rôzne MNO, ako aj ocenenia, aké im udelili. Objavili sa práce o doposiaľ menej pertraktovaných témach; vyšli publikácie príručkového charakteru, MNO vyprodukovali tisíce článkov, správ a informácií v nespočetných vlastných bulletinoch, brožúrach, letákok a príležitostných tlačovinách.

Dovoľte aspoň telegraficky:

Vyšla vyše 600-stranová kolektívna monografia *Občianstvo, participácia a deliberácia na Slovensku: teória a realita* (editorkou bola Jana Plichtová). Obsahuje reprezentatívny výskum, výskumné sondy i prípadové štúdie, vysvetľuje pojem deliberácie a jej význam v prehlbovaní demokracie. Je to výsledok niekoľkoročnej spolupráce tímov z oblasti sociológie, psychológie, filozofie a politológie zo Slovenskej akadémie vied a Univerzity Komenského s viacerými výskumníkmi z mimovládneho sektora. Iným typom rozsiahlejšieho diela bola takmer 600-stranová publikácia Inštitútu pre verejné otázky pod názvom *Kde sme? Mentálne mapy Slovenska*, kde sa 40 autorov a autoriek zamýšľa nad tým, kde sa po 20 rokoch premien nachádzame – nielen

ekonomicky, politicky či kultúrne, ale predovšetkým mentálne, z hľadiska prevažujúcich presvedčení a kódov správania; akí sme ako občania.

Eduard Marček zmapoval situáciu vo financovaní mimovládnych neziskových organizácií z verejných zdrojov na úrovni obcí a miest na Slovensku. Priatelia Zeme-CEPA zisťovali, ako sa uplatňuje (či neuplatňuje) princíp partnerstva, t.j. účasť MNO na kontrole eurofondov. Janka Debrecéniová zo združenia Občan, demokracia a zodpovednosť pripravila komentár k antidiskriminačnému zákonu, ktorý slúži ako pomôcka pre súdy, advokátske profesie, verejnú správu, zamestnávateľov, tvorcov legislatívy, vzdelávacie inštitúcie i študentskú obec. Službu pre seniorov a osoby s ťažkým zdravotným postihnutím poskytuje brožúra *Potrebujem pomoc, čo mám robiť?*, ktorú z pera Heleny Wolekovej a kolektívu vydalo SocioFórum. Podobný charakter má práca o potrebách osôb so zdravotným postihnutím z hľadiska Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktorú vydala Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR. Imrich Vozár z Via Iuris napísal príručku o tom, ako sa na úradoch zapojiť do rozhodovania o ochrane životného prostredia.

Nadácia Milana Šimečku, ktorá sa dlhodobo venuje téme nových menších a komunít migrantov, pripravila publikáciu *Susedia: zvnútra / zvonka*, kde sa so svojimi skúsenosťami delia ľudia, ktorí žili vo viacerých štátoch, naši krajanovia žijúci v zahraničí i cudzinci žijúci na Slovensku. Viaceré MNO sa venujú otázkam vzdelávania: vyšli publikácie o mimovládne iniciatívach vo vzdelávaní i o segregácii rómskych žiakov na Slovensku, obe vydala Nadácia otvorenej spoločnosti. Nadácia Ekopolis a PDCS stoja za inšpirujúcim dielom *Verejné priestory* pojednávajúcim o tom, ako zapájať ľudí do spolutvorby verejných priestorov. Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku (SFPA) sa venovalo rôznym aspektom ukrajinsko-slovenskej spolupráce.

Nadácia Pontis vlani po prvýkrát vydala špecializovanú publikáciu *Via Bona Times*, ponúkajúcu príbehy firiem, ktoré nominovali svoje projekty z oblasti filantropie a zodpovedného podnikania na ocenenie Via Bona Slovakia. Z vyše 100 nominácií na ocenenie za rok 2009 Nadácia Pontis zostavila noviny, v ktorých na 12 stranách našlo priestor 67 článkov o konkrétnych aktivitách zodpovedného podnikania firiem na Slovensku.

A takto by sa dalo pokračovať ďalej. Koncom jari a začiatkom leta 2011 sme mohli vidieť vo viacerých mestách na Slovensku stovky ochotných rúk. Upratovali, natierali, maľovali, čistili cesty i cyklotrasy – skrátka, starali sa o Naše mesto, ako znel názov projektu Nadácie Pontis. Nebyť tisícok dobrovoľníkov, ne jeden verejný priestor by vyzeral inak. Podobne ste ich mohli zbadať na festivale Pohoda, kde sa o pohodu účastníkov tiež starali stovky ochotných pomocníkov. Iní neľahostajní občania pripravili petíciu požadujúcu od mestského úradu v Detve, aby neschválil ťažbu zlata a iných nerastných surovín v lokalitách Biely vrch či inde v regióne Podpoľania. Vyše dvetisíc signatárov apelovalo na územnú samosprávu, aby zabránila chystanej výstavbe na veľkej lúke v lokalite Kráľova hora v Malých Karpatoch. Ľudia, ktorých trápi hodnotové znečistenie verejných priestorov, zas protestovali proti inštalácii busty prominenta ľudáckeho režimu Ferdinanda Ďurčanského. Ďalší namietali proti obmedzovaniu infozákona; varovali pred zmenami v poskytovaní rodičovského príspevku, keďže ich považovali za protiústavné; apelovali na rezort školstva k verejnej diskusii o reformách v tejto oblasti; vyzývali ministra školstva, aby sa v bývalých Hurbanových kasárňach zriadilo slovenské múzeum dizajnu, úžitkového umenia a architektúry.

Inými slovami, „**gén aktívneho občianstva**“ bol stále živý a jeho príspevok do skvalitňovania života na Slovensku bol pozoruhodný, mnohohrstevnatý a v zásade prospešný. Či a ako sa zúročí, bude závisieť aj od partnerov, ktorými môžu byť strategicky rozmyšľajúce politické kruhy, kultúrne a intelektuálne elity, osvietení podnikatelia a finančníci, tvoriví ľudia rôznych povolání i širšia verejnosť. A vlastne všetci, ktorí túžia po lepšom Slovensku.

TRETÍ SEKTOR V MÉDIÁCH A VEREJNEJ ROZPRAVE

Pomerne **malá prítomnosť tém sektora v médiách** a vo verejnej rozprave trápi celé spoločenstvo organizácií a ľudí pôsobiach v treťom sektore už dávnejšie. **Tendenciu médií sústrediť sa na „kauzy“** či „škandály“ si dovoľím ilustrovať na jedinom nedávnom prípade, keď sa v médiách objavila informácia o tom, že vláda si „najala“ tretí sektor na vypracovanie výskumnej štúdie. V článkoch nebolo ani slovo o samotnom obsahu či

témach výskumu. Považujem za potrebné v tomto prostredí informovať, že išlo o verejnú súťaž, na ktorú sa prihlásili a ktorú vyhrali tri organizácie – Inštitút pre verejné otázky, Centrum pre filantropiu a PDCS. Vytvorili jeden tím, konzorcium – pretože témy, aké sa majú vo výskume riešiť, lepšie zvládne širšie založený odborný tím so širokým okruhom expertov. Témy sa týkajú štátnej a rezortnej politiky voči MNO, partnerstva štátu a MNO, trendov vo vývoji aktívneho občianstva a participácie, podmienok pre efektívne pôsobenie MNO, pripravenosti tretieho sektora na spoluprácu so štátom, ekonomických parametrov takejto spolupráce. Všetky tri organizácie majú dlhoročné skúsenosti so skúmaním týchto tém, so štúdiom modelov spolupráce štátu a tretieho sektora, s monitorovaním filantropie, charity, darcovstva i komunitných aktivít, so sociologickými analýzami postavenia MNO v očiach verejnosti i so skúmaním spoločenského, kultúrneho, politického a ekonomického prostredia, v akom MNO pôsobia. Tieto poznatky boli vložené do desiatok odborných publikácií a výskumných štúdií. Dodajme napokon ešte pár údajov, o ktoré sa autori podobných článkov vôbec nezaujímali: na oboch štúdiách o stave i o trendoch vývoja občianskej spoločnosti na Slovensku dohromady pracuje vyše 70 ľudí, okrem interných pracovníkov organizácií konzorcium sú tam aj experti pre delfskú metódu, účastníci fokusových skupín, experti z rezortov, ekonomickí experti a ďalší, z ktorým takmer 50 bude honorovaných, pričom ak odhliadneme od prípravy, na skompletizovanie celého výskumu budú mať tri mesiace...

NARÁCIE O „PRÍBEHU OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI V POSTKOMUNISTICKOM SLOVENSKU“

Aké „rozprávania“, aké **narácie o „príbehu občianskej spoločnosti v postkomunistickom Slovensku“** či „príbehu tretieho sektora“ sú k dispozícii?

Pre každé spoločenstvo je dôležité, aký obraz si samo o sebe utvára i to, ako tento obraz, túto predstavu, prípadne množinu takýchto predstáv komunikuje širšej verejnosti. Skúsenosť aktívneho občianstva na Slovensku za posledné dve desaťročia je dosť bohatá na to, aby mohlo vzniknúť viacero takýchto „rozprávání“. Dovoľte s istým zjednodušením ich aspoň naznačiť.

Existuje „**narácia zakladateľská**“: začína Novembrom '89 a „prebudením občanov“. Uvoľnenie slobody prinieslo rozkvet združovania, nové organizácie si zakladali umelci, žurnalisti, podnikatelia, aktivisti v oblasti ľudských práv; zriaďovali sa svojpomocné i vzájomnoprošpešné skupiny. Rodili sa desiatky rôznych fór, združení, iniciatív, spolkov, grémií; mnohé z nich prichádzali s návrhmi na reorganizáciu politického, spoločenského, ekonomického či kultúrneho prostredia. V októbri 1991 sa zišla v Stupave prvá celoslovenská konferencia mimovládnych neziskových organizácií, v roku 1994 sa vytvorilo strešné zoskupenie – Grémium tretieho sektora. Zahŕňalo všetky kľúčové oblasti a malo širokú podporu, čím získalo status partnera voči politickej reprezentácii a štátu.

Na toto obdobie do istej miery nadväzuje „**narácia heroická**“: prejavila sa v 90-tych rokoch, keď sa jedným z aktérov zápasu o demokratický charakter Slovenska stali práve mimovládne organizácie. Vytvárali nezávislý priestor pre ostrakizované ponovembrové elity, nastavovali kritické zrkadlo štátnej moci, budovali zázemie pre tvorbu alternatívnych riešení spoločenských problémov. Pôsobili v nich aj špičkoví odborníci z rôznych oblastí – ekonómovia, sociológovia, politológovia, právnici. Uskutočňovali sa pravidelné výskumy verejnej mienky, ktorých výsledky preberali nezávislé médiá. Kľúčovými témami boli obrana demokracie, potreba reforiem a obhajoba euroatlantického smerovania Slovenska, živo sa diskutovalo aj o občianskej spoločnosti. Vo verejnosti rezonovala kampaň *Tretí sektor SOS*, vyhlásená v roku 1996 Grémium tretieho sektora na protest proti spôsobu, akým vtedajšia vládna koalícia presadila svoj návrh zákona o nadáciách. V spore išlo o stretnutie dvoch princípov: princípu samosprávnosti a nezávislosti, najvýznamnejšieho „dieťaťa“ Novembra 1989 a princípu centralizácie a etatizmu, potomkov predchádzajúceho režimu. Pamätáme si, ako občianska pasivita postupne ustúpila do pozadia. Do kampane *OK '98* sa zapojili desiatky MNO a stovky dobrovoľníkov. Jej ciele boli jasné a zrozumiteľné: zlepšiť informovanosť o voľbách; zvýšiť volebnú účasť; zabezpečiť občiansky dohľad nad voľbami. Krajinu zaplavili vzdelávacie projekty, kultúrne akcie, pochody, koncerty, publikácie, filmy, videoklipy, diskusné fóra s kandidátmi, stretnutia s občanmi. Tretí sektor výrazne prispel k vysokej volebnej

účasti občanov i ku korektnému priebehu volieb. V menšej miere sa MNO takto angažovali aj pred voľbami v roku 2002, keď išlo o.i. o európske smerovanie štátu.

Tieto dve „veľké rozprávania“ sú pomerne známe, no okrem nich existujú iné. Narácie „**pestrofarebné**“, „**lokálne**“, „**regionálne**“. Narácie o hľadaní spojenectiev, partnerstiev, o spájaní altruizmu a pragmatizmu.

A samozrejme, aj **príbehy sklamaní, roztrpčenia, dezilúzií, vyčerpania, zneužívania**. Nehovoriac už o obavách z toho, že sa združujú aj jednotlivci i hnutia vyznávajúce násilie a presadzujúce potláčanie práv iných spoločenských a etnických skupín.

O čom potrebujeme viac hovoriť a počuť, sú **narácie o jedinečných imaginatívnych a neúnavných aktivistoch**, ktorí, dakedy takmer z ničoho, menili charakter a tvár prostredia – **narácie** rozprávajúce o „**efekte motýľích krídel**“, keď i taká malá zmena, akým je „trepotanie motýľích krídel“ zapáleného občianskeho aktivistu či skupiny dokáže vyvolať veľké zmeny i vo vzdialenejších prostrediach.

A napokon, čo potrebujeme spoločne vytvárať, sú **mnohovrstevnaté narácie občianskej účasti**, keď svoju úlohu v dosahovaní priaznivej spoločenskej zmeny môžu hrať viacerí aktéri: watchdogové a kontrolné organizácie; experti, ktorí prichádzajú s odbornými argumentmi; aktivisti, ktorí mobilizujú verejnosť a vytvárajú nátlak na decizorov; miestni politici zo samospráv i parlamentári; osvietení podnikatelia; médiá vedené pocitom spoločenskej zodpovednosti. Do istej miery sme takúto aspoň dočasnú „alianciu“ mohli pozorovať – a viacerí z tu prítomných ju aj spoluutvárali – v prípade bratislavského PKO.

Úspechy takéhoto mnohovrstevnatého angažovania sú zatiaľ skôr zriedkavé a málo sa o nich vie – pričom súčasné prejavy krízy, pocity neistoty a neurčitosti nevytvárajú priaznivé spoločenské podhubie na to, aby sa situácia zlepšovala. O to väčší význam môžu mať stretnutia ako takéto, kde sa overí odhodlanie i reálne kapacity do budúcnosti, ktorá nebude jednoduchá, predsa však bude závisieť aj od toho, koľko do nej ľudia prítomní v tejto sále a ich spolupútnici vložia.

Martin Bútora

Inštitút pre verejné otázky

OTVORENÝ PRIESTOR: ČO JE POTREBNÉ PRE ROZVOJ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI?

Tento text je výberom niektorých myšlienok zo šesťhodinovej diskusie účastníkov konferencie. V dvadsiatich šiestich hodinových diskusných skupinách sa počas prvého dňa do diskusie zapojilo vyše 120 predstaviteľov slovenských mimovládnych neziskových organizácií (MNO).

Ide o stručný záznam konštatovaní a odporúčaní účastníkov konferencie, kde na mnohých miestach v rozmanitej, podnetnej, často kritickej i sebakritickej diskusii zaznievali aj protichodné hodnotenia skutočností a návrhy riešení. Text tvorí súhrn myšlienok z najčastejšie opakovaných tém, ktoré sa diskutovali v skupinách, tak ako ich zaznamenali zapisovatelia z PDCS. V Prílohe 1 je doslovný prepis hárkov, ktoré zaznamenali „zvolávatelia“ jednotlivých diskusných blokov.

ŠTÁT A TRETÍ SEKTOR

Podľa vyjadrení prítomných je tretí sektor v spolupráci so štátom považovaný za nerovnocenného, druhoradého partnera. *„My sme zhuk aktivistov, ale nemáme formálnu moc, sme len tí druhí.“* Štátni predstavitelia často vnímajú ľudí z tretieho sektora ako nedostatočných odborníkov. „Mýtus odborníkov“ je však diskutabilný, keďže predstavitelia štátu rovnako často nie sú vnímaní ako odborníci, čo mnohokrát súvisí s výmenou celého štátneho aparátu po voľbách.

Cieľom v oblasti spolupráce je, aby sa MNO stali pre štátne inštitúcie relevantným a rovnocenným partnerom. Preto by mali spĺňať niekoľko podmienok:

- mali by byť dostatočne štrukturované a disponovať potrebným ľudským potenciálom,
- mala by existovať sieť organizácií s podobným zameraním, ktorá by bola charakterizovaná pravidelnou a kvalitnou komunikáciou, kde by bola zväčšená možnosť vzájomnej koordinácie.

Zaznel názor, že spolupráca by sa mala viac zamerať na samosprávy, nie na centrálné štátne inštitúcie kvôli trendu zvyšujúcich sa kompetencií VÚC. Osobitná časť diskusie sa venovala téme, či je vo všetkých oblastiach možná a želateľná spolupráca. Spolupráca sa nedá vynútiť, je to *„crème de la crème vo vzájomných vzťahoch“*. Nie je potrebné siliť spoluprácu v oblastiach, kde *„neexistujú rovnaké záujmy“*. *„Spolupráca môže existovať vtedy, keď sa spojí schopná štátna správa a ľudia schopní preukázať svoju pridanú hodnotu a opodstatnenosť.“* Konkrétnym návrhom na spoluprácu je vytvorenie pracovných skupín MNO pri jednotlivých rezortoch.

Účastníci dospeli k názoru, že nie je možné odpovedať na otázku, kto by mal byť tým „správnym“ partnerom z mimovládneho sektora pre štát vzhľadom na špecifickosť fungovania jednotlivých rezortov. V diskusii však panovala všeobecná zhoda na tom, že je nutné zamedziť kamuflavaniu spolupráce štátnej správy s občianskou spoločnosťou prostredníctvom *pro forma* rokovaní s jedinou organizáciou, alebo platformou. Zároveň bola pomenovaná nevyhnutnosť ďalej vzdelávať predstaviteľov jednotlivých rezortov, ktorým často chýba inštitucionálna pamäť. Vzdelávanie by sa malo týkať možností a partnerov pre spoluprácu zo strany mimovládneho sektora, ako aj *„etického kódexu“* pre pracovníkov štátnych inštitúcií. Niektorí účastníci v tomto vidia aj úlohu pre splnomocnenca pre rozvoj občianskej spoločnosti. Časť diskutujúcich hľadala nástroje, ktoré by vyrovnávali bezprostrednú moc strán dialógu a mohli vytvárať podmienky pre to, aby MNO boli brané vážne. Podľa týchto účastníkov by bolo prospešné mať možnosť monitorovať úrady, či robia prácu kvalitne – Zákon o štátnej službe to upravuje. To by vyvolalo konkrétny tlak na inštitúcie. Jedným z dôležitých predpokladov na partnerstvo je takisto možnosť vyvolať osobnú zodpovednosť úradníkov – zatiaľ je tento princíp aplikovaný len pri Zákone o slobodnom prístupe k informáciám a bolo by ho potrebné rozšíriť.

Rezorty majú spolupracovať s už etablovanými/overenými partnermi (platformami a/alebo organizáciami), ale zároveň ostať otvorené spolupráci s novými „hráčmi“ v treťom sektore.

Ďalšou z tém silne pociťovaných najmä organizáciami orientovanými na klientov je byrokratické zaťaženie ich činnosti. Vnímajú, že do ich vzťahu s klientmi príliš vstupujú mnohé inštitúcie. To vedie k zdržaniu v realizácii aktivít a k prílišnému deleniu prostriedkov na mnohých pracovníkov (napr. komisie apod.).

Na Slovensku vzniká dojem, že demokraciu nahradila partokracia, pri ktorej „nie je ani dialóg, ani zdieľanie skúseností“. Ľudia dosadení stranícky do pozícií v štátnej správe pravidelne „menia pravidlá v priebehu hry“ (nielen po voľbách, ale aj v priebehu programového obdobia). Pomohlo by, ak by štátni úradníci s relevantnou agendou absolvovali stáž v neziskových organizáciách a získali o nich určitý prehľad. Celkovo by bolo potrebné systém „odbyrokratizovať“.

Ľudia aktívne pracujúci s klientmi (napr. v sociálnych službách) často nedokážu vypracovať projekty a naopak – teoretici, ktorí vedia vypracovať projekty, nemajú kontakt s praxou. Navyše, akcieschopnosť neziskových organizácií (ich schopnosť realizovať dobré nápady) klesá aj preto, že ich opúšťajú kvalitní pracovníci. Veľmi by pomohlo, ak by štát vykonal akúsi „inventúru“ neziskových organizácií a stabilnejšie podporoval jedného či viacerých pracovníkov v organizáciách „tých, ktorí to vedia robiť, tých, čo to robia nezištne a dlhodobo.“ Obsah (prax) by mal byť dôležitejší ako forma (teória).

TRETÍ SEKTOR A NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

V súvislosti so vzťahom medzi parlamentom a mimovládny sektorom sa diskutovalo o témach **prístupu k voleným zástupcom** v Národnej rade SR a o **nastolovaní občianskych tém pre ich rokovania prostredníctvom petičného zákona**. V súčasnosti je prístup predstaviteľov tretieho sektora výrazne obmedzený rôznymi administratívnymi prekážkami (nedostupnosť informácií o zasadaniach výborov, komplikované získavanie pozvánok a pod.). Súčasný stav umožňuje viacero foriem obchádzania obmedzení (prostredníctvom novinárskeho preukazu, návštev jednotlivých poslancov ako „host“ alebo v pozícií neplateného asistenta poslanca). Tieto spôsoby však nie sú transparentné a ťažia z nich iba ľudia, ktorí ich poznajú a vedia využívať, čo sú v mnohých prípadoch firemní lobisti.

Vhodným spôsobom riešenia prístupu k poslancom NR SR by bola podpora efektívneho zákona o lobingu, ktorý by bolo nutné nastaviť tak, aby okrem firemných lobistov pokrýval aj predstaviteľov MNO pôsobiacich v NR SR. Mäkšou formou zabezpečenia tejto účasti by bolo vytvorenie zoznamu „poradných organizácií“ pre NR SR (po vzore OSN alebo Európskeho parlamentu) rozdeleného do tematických oblastí.

V oblasti zlepšenia možností v nastoľovaní tém pre rokovania NR SR sa hovorilo najmä o vhodnosti súčasného nastavenia zákona o petíciách v súvislosti s kvórom 100 000 platných podpisov pre prerokovanie v NR SR, ako aj o zmysluplnosti následného prerokovania daných petícií. Diskutujúci dospeli k názoru, že je nevyhnutné znížiť kvórum tak, aby reálne reflektovalo počet obyvateľov a možnosti zberu podpisov ako aj spresniť povinnosti NR SR vyplývajúce z prerokovania petície (napr. povinnosti prerokovania všetkými relevantnými výbormi, povinnosť zaujať stanovisko a pod.) a obmedziť tak nezáväznú „zobratie na vedomie“, čo je v súčasnosti najrozšírenejší spôsob ako NR SR narába s petíciami prerokovanými v pléne.

PLATFORMY – VZŤAH MEDZI SEBOU

V diskusií o legitimitě jednotlivých na Slovensku fungujúcich platforiem zaznelo, že niektoré z nich reprezentujú iba veľmi obmedzený okruh ľudí a mimovládnych organizácií. Diskutujúci sa však nedokázali zhodnúť, čo by malo byť efektívnym nástrojom pre hodnotenie fungovania platforiem. Do úvahy brali dva spôsoby, z ktorých oba majú svoje výrazné obmedzenia. V prípade, že by legitimitu platformy určovali predstavitelia štátu, ktorí si ju vyberú za partnera, existuje riziko, že sa budú pri výbere riadiť teóriou menšieho odporu, teda že vyberú platformu, ktorá bude menej vyžadovať a/alebo bude menej kritická voči ich krokom. Určenie legitimacy „zdola“ zo strany mimovládnych organizácií zasa naráža na roztrieštenosť organizácií a ich očakávaní pri partnerstve so štátnou správou (čo je aj dôvod vzniku viacerých platforiem v jednej tematickej oblasti).

Zároveň sa diskutovalo o tom, či má byť fungovanie platforiem dlhodobou záležitosťou alebo krátkodobým pôsobením. Niektorí diskutujúci zastávali názor, že prirodzeným životným cyklom platformy je vzniknúť *ad hoc* k jednotlivým témam, ktoré je nutné riešiť a po ich vyriešení znova zanikať. Iní účastníci diskusie skôr presadzovali víziu platforiem ako dlhodobých entít vytvárajúcich expertízu a protiváhu štátnej moci v jednotlivých spoločenských otázkach. Títo diskutujúci zároveň presadzovali, aby mali dlhodobé platformy zabezpečené financovanie aj z prostredia štátnej správy z pozície dlhodobého partnera v diskusiách.

V diskusií o nutnosti koalície/aliancie všetkých platforiem sa účastníci zhodli na tom, že vzhľadom na diverzitu nie je možné vrátiť sa späť k systému jediného Grémia tretieho sektora a jediného hovorcu reprezentujúceho celý mimovládny sektor. Viacerí sa však prihovárali za inštitucionalizovaný systém (napr. *service center* alebo *think-tank*), ktorý by mohol koordinovať aktivity jednotlivých platforiem a organizácií v témach presahujúcich tematické zameranie jednotlivých platforiem, napr. v oblasti legislatívy, či financovania MNO.

FINANCOVANIE MNO

Účastníci v rámci témy financovania MNO najviac diskutovali o téme 2 percent, o firemnej filantropii, individuálnom darcovstve, podnikaní ako doplnkovom zdroji príjmov MVO a o verejných financiách a fondoch EÚ. Diskusia o financovaní tretieho sektora poukazovala na problémy na viacerých úrovniach:

- v definovaní základných rámcov financovania na úrovni zákonov a v ich nejednotnej interpretácii (medzi rôznymi rezortmi, medzi úradmi, resp. jednotlivými úradníkmi)
- v stanovovaní príliš obmedzujúcich alebo kontraproduktívnych zmluvných podmienok pre využitie verejných prostriedkov (napr. zamedzenie využitia podpory na platy, obmedzenie projektov na vzdelávanie výlučne vlastných zamestnancov – nie na širšie vzdelávacie programy a pod.).
- vo finančných tokoch určených na činnosť mimovládnych organizácií, v ich načasovaní a (ne)flexibilitě (najmä otázka zálohových platieb a predfinancovania projektov).

Účastníčky a účastníci navrhovali **identifikovať základné spoločné pravidlá** (resp. jednotnú interpretáciu existujúcich pravidiel) **pre financovanie mimovládnych organizácií**, s ktorými by mohli pracovať všetky rezorty. Jednotlivé rezorty by tento jednotný základ mali doplniť špecifickými pravidlami podľa konkrétnych potrieb a charakteru podpory. Špecifické pravidlá by mali vzniknúť v spolupráci s platformami mimovládnych organizácií, aby sa maximalizovalo efektívne využitie verejných prostriedkov v praxi.

Podľa diskutujúcich by štát mal nájsť systém podpory budovania kapacít a „*core funding*“ pre budovanie know-how pre etablované partnerské organizácie, najmä ak sa ich následne chystá využiť ako poskytovateľov služieb, ktoré zadáva (napr. prípad členských organizácií Platformy mimovládnych rozvojových organizácií). V špecifickej situácii sa ocitajú MNO, ktoré majú za cieľ pôsobiť ako „*watchdogs*“, keďže ich prirodzenou úlohou je kontrolovať (a kritizovať) kroky štátnych úradníkov. V tejto pozícii môže byť vytváranie partnerstiev so štátnymi úradmi vnímané ako kontraproduktívne a možnosť získavania prostriedkov na svoje financovanie zo štátnych zdrojov ako výrazne obmedzená (až nemožná).

Veľkým problémom je **predfinancovanie veľkých projektov** z verejných prostriedkov (zvlášť sa týka štrukturálnych fondov a pod.). Štát by podľa vyjadrení prítomných mal vytvoriť systém/nástroj, ktorý by pomohol preklenovať mimovládnym organizáciám obdobia, v ktorých je nutné predfinancovať aktivity (napr. špeciálny fond na predfinancovanie).

S mechanizmom **asignácie dane z príjmu** fyzických a právnických osôb sa vynorilo v diskusii viacero problémov (napr. firmy často rozumejú tomuto nástroju ako daru a majú tendenciu hľadať spôsoby určovania neštandardných podmienok a recipročných plnení na strane prijímajúcej organizácie, mnohé firmy mimo tohto nástroja nedávajú a existuje obava, že po jeho zániku by prestali podporovať organizácie úplne, anonymizácia znemožňuje ďalšiu systematickú prácu s tými, ktorí venovali dve percentá atď.). Kľúčovou (a nezodpovedanou) otázkou zostalo, akým nástrojom stimulácie darcovstva doplniť resp. nahradiť asignáciu 2%. Vyskytli sa hlasy, ktoré poukazovali na to, že tento mechanizmus kriví filantropické prostredie, avšak prevažne sa skôr uvažovalo o jeho udržaní v približne súčasnej podobe (pre právnické osoby kombinácia asignácie a daru) a doladení niektorých detailov (napr. možnosť asignujúceho dobrovoľne zverejniť svoju identitu pre prijímajúcu organizáciu daňovým úradom, predĺženie obdobia využiteľnosti prostriedkov aspoň o rok dlhšie ako v súčasnosti, uvoľniť možnosť využitia týchto prostriedkov na budovanie základiny, upustiť od vedenia prostriedkov na osobitnom účte, diskutovať otázku firemných nadácií a využívania prostriedkov z 2% na nepriame PR aktivity a pod.). Napriek všetkému 2% zostávajú nástrojom, ktorý poskytuje časti organizácií relatívne voľné prostriedky a je zatiaľ jediným decentralizovaným nástrojom na rozhodovanie o použití daní.

V diskusii zaznelo, že štát by mal lepšie komunikovať spoločnosti, prečo sa vzdáva 2% z dane z príjmu v prospech mimovládnych organizácií v záujme zvyšovania povedomia verejnosti a zlepšenia ich postavenia.

Diskusia o **etike firemnej filantropie** sa zamerala na hľadanie hranice, nakoľko môže darca intervenovať do aktivít projektu/organizácie. Podľa skúseností MNO, firmy vnímajú MNO ako dodávateľov „produktu“ filantropie. Ak sa nedohodnú s jedným partnerom, nájdu si iného. Preto malé regionálne MVO nemajú silu odmietnuť a za prijatie napr. 2% sa zaviazu k aktivitám určeným donorom. Pre odstránenie podobných praktík je potrebné, aby si samotné MNO vyjasnili pojmy a rozumeli rozdielu medzi sponzorstvom a darcovstvom, od ktorých sa odvíja miera únosnej intervencie firmy do aktivít MNO. Napr. asignáciu 2% dane nie je možné považovať za filantropiu a následne teda ani akceptovať akékoľvek zásahy do činnosti MNO zo strany firmy. Je tiež nevyhnutné firmám stanovovať hranice, čo sa očakáva najmä od veľkých nadácií. Hrubú deliacu čiaru určuje zákon, avšak je problematické do hĺbky hodnotiť etiku podnikania jednotlivých firiem. Preto je potrebné, aby si MNO stanovili vlastný etický kódex, ktorý je do určitej miery flexibilný a odráža poslanie a hodnoty danej MNO. Na druhej strane však musí artikulovať, od akých firiem a za akých podmienok dary prijíma či odmieta. Pri sporných otázkach zohrávajú kľúčovú rolu inštitúty ako správna rada či valné zhromaždenie. Pre zvýšenie etiky firemnej filantropie je nevyhnutná neustála verejná diskusia, ktorá nastavuje istý štandard. Zároveň je

dôležité poukazovať na organizácie, ktoré kazia meno tretieho sektora tým, že sú iba nástrojom súkromných záujmov (Bratislavský okrásľovací spolok).

Individuálne darcovstvo bolo témou, ktorá sa ukázala ako dôležitá súčasť financovania MNO. Predmetom diskusie boli najmä možnosti systémovej podpory zo strany štátu pre darcovstvo jednotlivcov. Významnú iniciatívu v poslednom období prebrala Koalícia neziskových organizácií na podporu individuálneho darcovstva, ktorá sa venuje najmä dvom oblastiam: (1) možnosť zavedenia zvýhodnených sadzieb na zasielanie poštových zásielok na charitatívne účely a (2) podpora individuálneho darcovstva online. Snahy zaviesť "direct dialogue" (získavanie pravidelných darcov priamo na ulici) na Slovensku zatiaľ ako v jednej z mála krajín narážajú na odmietavý prístup bánk. V rokovaní s bankami by však mohol pomôcť aj splnomocnenec vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti, keďže v západnej Európe ide o dôležitý zdroj príjmov neziskových organizácií, pri ktorom darca nestráca možnosť autorizácie daru, ale výšku pravidelného príspevku je možné meniť napr. aj telefonicky. V diskusii o darcovských DMS správach zaznel aj názor, že „systém DMS viac škodí“ (ako pomáha), okrem iného aj preto, že organizácia nemá možnosť získať kontakt na darcu. Vzhľadom na rozšírené povedomie o možnosti asignácie dvoch percent z dane z príjmu fyzických osôb, by bolo možné takúto znalosť využiť na dovedenie ľudí o priamej filantropii. Podobné veľké informačné kampane v zahraničí fungujú.

Povedomie o dobrovoľníctve a následnom darcovstve by štát mohol zvýšiť aj tým, že by do vzdelávania zaradil povinnosť študentov absolvovať stáž v neziskovej organizácii. Tretí sektor totiž ešte stále nie je na Slovensku dostatočne známy pre verejnosť (a určite nie v role partnera vlády). Daňové stimuly pre darcov by mohli rovnako splniť účel zvyšovania povedomia o darcovstve. Z hľadiska zviditeľnenia činnosti neziskových organizácií a získania finančnej podpory pre takúto činnosť (najmä z verejných zbierok) by pomohol väčší priestor vo verejnoprávných médiách. Otázkou je, ako takýto väčší priestor vyjednať. Pravidelné darcovstvo od jednotlivcov sa niektoré organizácie snažia zvýšiť aj prostredníctvom internet bankingu, platieb cez PayPal, či prostredníctvom SIPO, zatiaľ však s malou úspešnosťou.

Volanie po väčšej transparentnosti vedie organizácie k častejšiemu a rozsiahlejšiemu zverejňovaniu súm získaných prostriedkov, avšak bez zrejmeho priameho vplyvu na úspešnosť fundraisingu.

V oblasti **podnikania** ako tvorby doplnkového príjmu MNO sa diskutovalo o tom, či a akou formou môžu neziskové organizácie podnikať. Je dôležité odlišiť podnikanie MNO od obchodných spoločností. V prípade MNO nie je cieľom tvorba zisku, ale MNO sledujú alternatívne ciele, napríklad tvorba pracovných miest. „*Pre nás podnikanie nie je cieľ, ale nástroj.*“ Diskusia obsahovala aj dilemu niektorých MNO, či by sa mali pustiť do tejto oblasti, kvôli problémom z toho vznikajúcim, napríklad hrozbe zo strany úradov (samosprávy) obmedziť alebo zastaviť príspevky na činnosť resocializačných zariadení. „*Nemôžeme vystavovať žiadne faktúry, tak robíme barterový obchod. Vraciame sa do stredoveku.*“ V tejto oblasti existuje rozdiel medzi hospodárskou a podnikateľskou činnosťou, kde pod podnikaním sa rozumie sústavná činnosť pre otvorený trh a je na ňu potrebný živnostenský list. Jeden spôsob riešenia tejto dilemy je tzv. „dvojičkový model“, t.j. občianske združenia a nadácie môžu podľa Zákona 213/1997 Z.z. zriadiť obchodnú spoločnosť. Táto možnosť však neexistuje pre neziskové organizácie (n.o.). Ďalšou nosnou témou bola tzv. socializácia zisku a jeho zdanenie. Zazneli rôzne názory na spravodlivosť zdanenia bez jasného výsledku diskusie. Účastníci uviedli, že napríklad v Škótsku je socializovaný zisk (zisk požitý na verejnoprospešné účely) nezdanený. Niektorí experti sa vyslovili za úľavy pri zachovaní princípu vyrovnania výnosov a nákladov, čo znamená vyrovnaného hospodárenia. „*Môžem vyskakovať len tolko, na čo mám.*“ Tiež sa poukázalo na jednoduchosť tejto schémy a na menšie zaťaženie štátu. „*Ak by som mohol zarobiť viac, nemusel by som sa uchádzať o granty.*“ Na druhej strane bolo poukázané na možnosť zneužitia tohto mechanizmu, najmä zo strany firiem, ktoré by začali za týmto účelom vytvárať umelé MNO.

Účastníci sa zhodli v tom, že **chýba zákonník neziskového práva**, čo spôsobuje nedostatočné definovanie pojmov ako je zisk, podnikanie apod., a následne rozličný výklad úradníkov, ktorý nemá konzistenciu. Bolo by potrebné zaviesť politiku podpory vstupu neziskových organizácií do trhového prostredia, či už s alebo bez

možnosti daňových úľav. Ďalším pozitívnym opatrením by bolo zjednodušenie klasifikácie zdaňovaných a nezdaňovaných činností MNO kvôli zabráneniu rôznych interpretácií a dezinterpretácií. Je tiež veľmi dôležité zaznamenávať a publikovať doterajšie precedensy v zmysle doterajších interpretácií zákonných nariadení. V tomto procese videli účastníci diskusie úlohu SV ROS ako veľmi dôležitú.

V oblasti **verejných financií a EÚ fondov** sa diskusia zamerala na dva okruhy – monitorovanie využívania fondov a ich programovanie. Pri programovaní a monitorovaní eurofondov je nastavený zlý systém, absentuje koordinácia a inštitucionálna pamäť. S mnohými problémami by experti MNO vedeli pomôcť. V oblasti programovania majú síce MNO formálnu účasť, ale v skutočnosti je ich rola obmedzená a nemá váhu. Problém spočíva v tom, že neexistuje systémové spravovanie fondov, ale každý rezort má vlastné pravidlá. Zo strany MNO absentuje koordinácia, existujú síce neformálne platformy, ale sú pomerne neefektívne. Je preto potrebné vytvoriť permanentné pracovné skupiny, ktoré by pomohli nastaviť formálne záležitosti o rozhodovaní a mali váhu pri programovaní. Ozývala sa však pochybnosť, či MNO majú na toto kapacitu.

VEREJNÁ PROSPEŠNOSŤ

Viaceré pre tretí sektor dôležité pojmy a nástroje sú podchytené v zákonoch len čiastočne, nepriamo, alebo vôbec. Problém spôsobuje nejednotná interpretácia znenia zákonov rôznymi úradmi a jednotlivými úradníkmi. Chýbajú záväzné výklady prípadne zjednocujúce metodiky a usmernenia, ktoré by zladili prax a štandardizovali prostredie.

Zvlášť sa upozornilo na nedostatočné a **nejasné definovanie pojmu verejnej prospešnosti**. Od neho sa odvíjajú mnohé otázky súvisiace s postavením mimovládnych organizácií a ich financovaním. Vyjasnenie pojmu je preto jedným z dôležitých bodov.

DOBROVOĽNÍCTVO

Najnovší výskum o dobrovoľníctve prináša zaujímavé zistenie, že viac ako štvrtina Slovákov vo veku nad 15 rokov pracuje ako dobrovoľníci formálne a približne polovica neformálne. Niektorí tak robia cez päť dobrovoľníckych centier pôsobiacich na Slovensku. Tie (1) zabezpečujú propagáciu dobrovoľníctva, (2) poskytujú servis (napr. prepájajú organizácie s dobrovoľníkmi osobne či cez internet), (3) ponúkajú školenia pre organizácie o tom, ako pracovať s dobrovoľníkmi (ako ich vyhľadávať, vyberať, motivovať, poďakovať im, rozlúčiť sa s nimi), (4) realizujú výskum (získavajú dáta o dobrovoľníctve), (5) venujú sa firemnému dobrovoľníctvu, (6) oceňujú dobrovoľníkov.

Dobrovoľnícke centrá sú poddimenzované. Na rozdiel od podobných centier v západnej Európe, ale napr. aj Českej republike ich nefinancuje štát či samospráva. Ani pripravovaný nový zákon o dobrovoľníctve ich priame financovanie neprinesie. Pri financovaní z grantov či z asignácie dvoch percent však nie sú dobrovoľnícke centrá trvalo udržateľné. Ekonomicky obhájené argumenty (napr. vyčíslené náklady, ktoré dobrovoľníctvo štátu ušetrí) sú pri žiadostiach o podporu prijímané lepšie ako argumenty morálne.

Samostatnou témou v rámci podpory rozvoja dobrovoľníctva zostáva zmluvný vzťah organizácie s dobrovoľníkmi a výhody, ktoré im organizácia dokáže poskytnúť – napr. preplatenie cestovných nákladov, vydanie certifikátu/potvrdenia o praxi, poskytnutie zliav apod. Rozvoju dobrovoľníctva napomáha napr. aj zbieranie nápadov v zahraničí (na výmenných pobytoch), virtuálne darčovstvo (poskytovanie dobrovoľníckych služieb cez internet na diaľku bez osobného kontaktu, ktoré však môže viesť k sociálnemu vylúčeniu), či propagácia dobrovoľníctva prostredníctvom sociálnych sietí. Do budúcnosti pomôže aj to, ak firmy začnú vnímať dobrovoľnícku prácu uchádzača o zamestnanie ako skutočnú prax. Rovnako by pomohlo zaradenie dobrovoľníctva do osnov základných a stredných škôl.

Nový zákon by mal definovať dobrovoľnícke centrá aj dobrovoľnícke organizácie a vytvoriť priestor pre ich financovanie na komerčnej báze. Štát by však mal vytvoriť aj finančný mechanizmus na podporu dobrovoľníckych centier na Slovensku. Dobrovoľnícke organizácie síce využívajú služby dobrovoľníckych centier, avšak nemajú na to, aby platili za ich služby.

MÉDIÁ

Účastníci poznamenali, že vnímajú posun v zobrazovaní tretosektorových tém v médiách: „*Médiá kedysi zaujímalo, čo robíme - teraz ich to nezaujíma*“ či „*Obsah už nie je pre médiá dôležitý, záleží im len na tom, aby nás dali do obrazu.*“ Je čoraz ťažšie zaujať pozitívnymi správami, keďže prevláda záujem o kontroverzné či problémové témy, alebo o príbehy. Pritom väčšina neziskových organizácií médiám ponúka práve také informácie o svojej činnosti a taký obrazový materiál, ktorý je pre médiá nezaujímavý.

Neformálny prieskum medzi environmentálnymi organizáciami odhalil dve problémové oblasti: (1) neziskové organizácie nemajú kapacitu (ľudí ani čas) na prácu s médiami a (2) práca s médiami si vyžaduje vzdelávanie.

Na lokálnej a regionálnej úrovni je medializácia neziskových organizácií úspešnejšia, ak sa darí budovať a udržiavať vzťah s konkrétnymi novinármi a aktivity premyslene načasovať s ohľadom na médiá.

Pokusy sústreďovať tlačové vyhlásenia neziskových organizácií a ponúkať ich médiám prostredníctvom jednotnej tlačovej agentúry zlyhali, keďže jednotlivé organizácie či platformy si dokážu zabezpečiť medializáciu efektívnejšie sami. Napríklad malé environmentálne organizácie však delegujú komunikáciu s médiami na Ekofórum a mimovládne rozvojové organizácie sú schopné dosiahnuť dohodu v rámci svojej platformy a vydať spoločnú správu sumarizujúcu ich činnosť.

Ako však zaznelo v diskusii na adresu samotných neziskových organizácií: „Neziskové organizácie potrebujú porozumieť tomu, čo je zaujímavá téma a čo je zaujímavé spracovanie.“ V tomto pomáhajú školenia s editormi, vedúcimi vydania a novinármi.

Zazneli aj návrhy tém, ktoré by bolo ideálne prezentovať v médiách: (1) príklady individuálnych darcov ochotných komunikovať o vlastnom darcovstve, (2) pozitívne príklady dobrovoľníkov, ktorí sú skutočnými hrdinami, (3) ekonomická hodnota dobrovoľníckej práce, či (4) vnímanie dobrovoľníctva firmami. Zviditeľneniu týchto tém samozrejme pomáha aj zapojenie známych osobností, hoci aj účelové.

Mediálnemu zviditeľňovaniu neziskových organizácií paradoxne nepomáhajú medzinárodné dotačné schémy, ktoré poskytnú prostriedky na platené PR. Prax platenia médiám za PR články však deformuje bezplatné informovanie o treťom sektore. V odporúčaní zaznelo, aby neziskové organizácie platili za zviditeľnenie skôr lokálnym médiám a aby využívali veľký bezplatný priestor v nových médiách a sociálnych sieťach.

V komunikovaní širších politických tém týkajúcich sa (aj) občianskej spoločnosti majú kľúčové postavenie **verejnoprávne médiá**. Vznikla zhoda na tom, že túto úlohu si neplnia a často nereagujú ani na najkľúčovejšie veľké témy (veľké úspešné petície, diskusie k pripravovaným kľúčovým zákonom – napr. o dobrovoľníctve roku dobrovoľníctva (sic!)).

Zaznelo konštatovanie, že na systémovej úrovni sa zhoršilo postavenie rozhlasu a televízie (napr. voľba riaditeľa RTVS v parlamente).

Dochádza k nevyváženosti a informačným deformáciám cez rezortné relácie zvlášť platené jednotlivými rezortmi. Diskusie na politické témy (nie v straníckom zmysle) často obsadzujú len politici, chýba zastúpenie akademickej obce a mimovládnych organizácií, prípadne je len okrajové.

Často sa zabúda na to, že verejnoprávna je aj Tlačová agentúra Slovenskej republiky (TASR). Zverejňovanie správ cez TASR je dôležité vyhodnocovať nielen v zmysle prevzatých správ printovými médiami a televíziou a rozhlasom, ale najmä cez preberanie správ a šírenie na internete.

Z odporúčaní zazneli dovnútra tretieho sektora:

- nevyhnutnosť zlepšovať zručnosti mimovládnych organizácií v práci s médiami
- sústrediť sa na informovanie a vzdelávanie novinárov a študentov žurnalistiky, na spoluprácu MVO s fakultami žurnalistiky.

Vznikla úvaha o možnom zakotvení povinnosti vymedziť určitý priestor vo verejnoprávnych médiách pre verejnoprospešné organizácie, vyžadovala by si však hlbšiu diskusiu a vyjasňovanie.

NOVÝ MESTSKÝ AKTIVIZMUS

Prečo sa darí iniciatívam, ktoré nie sú klasickým tretím sektorom?

„Napriek tomu, že sa hovorí o úniku do internetového aktivizmu, mám pocit, že žijem skvelé časy v skvelej Bratislave.“ Ak sa pozeráme na občiansku spoločnosť cez prizmu klasických, „kamenných“ inštitucionalizovaných MVO, môže sa zdať, že tretí sektor je podvyživený a pretrváva pasivita občanov. V súčasnosti sa však dynamicky rozmáhajú nové formy občianskej participácie, ktoré doteraz neboli považované za súčasť tretieho sektora. Ide o neformálne spontánne komunitné iniciatívy, ktorých cieľom je najmä kultivácia prostredia (tzv. IMBY). Zároveň vznikajú hybridné formy participácie, napr. neziskové iniciatívy podnietené podnikateľmi či umelcami. *„Mestský aktivizmus je výsledkom prirodzenej túžby ľudí združovať sa okolo ideí. Keďže politici už nie sú nositeľmi ideí, vznikla potreba vyplniť tento priestor.“* Tieto iniciatívy sa často vyznačujú minimálnymi zdrojmi, ale vysokou mierou know-how, ktoré ich účastníci prenášajú zo svojej profesie. Keďže fungujú na dobrovoľnom princípe, ich aktivity nie sú určované dostupnosťou finančných prostriedkov

(ako je tomu často v prípade tradičných MNO), čo vysvetľuje ich inovatívnosť a efektívnosť. Podľa skúseností zástupcov nadácií, v prípade malých grantov podávajú zaujímavejšie projekty ľudia, ktorí nie sú inštitucionálne organizovaní. Ide zväčša o mladých ľudí, ktorí nie sú zaťažení „heroickosťou“ tretieho sektora, nebojú za záchranu občianskej spoločnosti a vzťah k štátu pre nich nie je dôležitý/kľúčový. Tieto formy občianskej aktivity využívajú nové IT technológie, sociálne siete a pod., pomocou ktorých sa rýchlo organizujú, získavajú nových členov a podporovateľov. Nosná idea a vybudované siete sa pre inovatívne riešenia a výsledný efekt ukazujú dôležitejšie, ako dostatok finančných zdrojov.

Podľa niektorých účastníkov je výzvou ich väčšia viditeľnosť, informovanosť a následne prenos know-how a multiplikovateľnosť. Návrhom je podnietiť zdieľanie skúseností aj od týchto iniciatív (mapa, diskusné fóra, multižánrové podujatia, stretnutia typu pecha kucha, využitie nových médií). Tieto aktivity fungujú nezávisle a spontánne, napriek tomu je potrebné pri vytváraní grantových schém a nástrojov finančnej podpory pamätať aj na takéto iniciatívy, najmä pri nastavovaní podmienok pre uchádzanie sa o grant a podobne.

Jednou z výziev do budúcnosti pre nadácie je práve podpora neformálnych, nezávislých iniciatív.

Splnomocnenec vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti by podľa odporúčaní účastníkov mal vytvárať podmienky pre spoluprácu aj s týmito iniciatívami a považovať ich za legitímnu súčasť zrelej občianskej spoločnosti. Úlohou splnomocnenca, resp. vítaným signálom, je aj podpora iniciatív v symbolickej rovine, teda osobná angažovanosť prejavovaná vlastným príkladom. Napríklad v prípade cykloiniciatívy by to znamenalo chodiť do práce na bicykli. Aj týmto spôsobom sa činnosť a idey nezávislých iniciatív dostávajú do mainstreamu a v očiach verejnosti sa tak stávajú legitímnym životným štýlom.

Jedna skupina diskutujúcich sa venovala aj zastrešujúcej téme **občianskej participácie v súvislosti s implementáciou Aarhuského dohovoru**. Diskutujúci sa zhodli, že by bolo potrebné vypracovať vykonávací predpis k Aarhuskému dohovoru, pretože je síce medzinárodnou dohodou, ale nie je právne ukotvený v slovenskej legislatíve. Podľa nich treba zaviesť mechanizmus osobnej zodpovednosti pracovníkov štátnej správy za porušenie Aarhuského dohovoru a súvisiacej legislatívy. Na to môže pomôcť vypracovanie analýzy konkrétnych káz porušenia Aarhuského dohovoru ako podklad pre zmenu legislatívy a ďalšie opatrenia z úrovne vlády. Takisto je nevyhnutné vrátiť účasť do konaní do zákona o ochrane prírody a krajiny a otvoriť verejnú diskusiu o rozšírení princípu účasti verejnosti na rozhodovaní aj mimo sféry životného prostredia (napr. kultúra, pamiatky).

SPOLUPRÁCA RÓMSKYCH MNO A ŠTÁTU

Situáciu v oblasti rómskych MNO charakterizuje absencia lídrov, personálna poddimenzovanosť a postupné zanikanie reálne fungujúcich organizácií a redukcia kľúčových pracovníkov, akými sú asistentky učiteľa či terénni sociálni pracovníci a pracovníčky. V minulosti bolo realizovaných množstvo úspešných programov, avšak nebola zabezpečená kontinuita a tým pádom udržateľnosť dosiahnutých zmien. Napriek tomu, že existujú analýzy a zozbierané príklady dobrej praxe, neustále sa opakujú „pilotné“ programy, ktoré nemajú žiaden stabilný efekt, ide teda o plytvanie zdrojmi. V rámci skupiny sa objavili aj hlasy navrhujúce ďalšiu systematickú analýzu všetkých doposiaľ realizovaných programov, aby sa predišlo opakovaniu už vyskúšaných, ale nefunkčných riešení a aby boli podporené tie, ktoré sa ukázali ako úspešné. Súčasná situácia je dôsledkom toho, že sa neberie do úvahy expertíza MNO, resp. ich názory a odporúčania nie sú pri stanovovaní politik dostatočne zohľadnené. *„My vieme riešenia, ale ako donútiť vládu, aby ich realizovala?“* Pri čerpaní eurofondov samosprávy často rozhodujú netransparentne, financie určené na pomoc sociálne znevýhodneným, resp. integráciu Rómov sú použité na iné účely. Navyše, grantové schémy majú príliš vysoké nároky na administratívu pre neprofesionálne grassroot/miestne organizácie, čo ich vopred diskvalifikuje pri uchádzaní sa o grant. Situáciu charakterizuje výrok jedného z účastníkov: *„Namiesto udice im dávame ryby, ešte k tomu zdochnuté a smradľavé.“*

Špecifickým problémom je segregované školstvo, ktoré neposkytuje adekvátne možnosti pre osobnostný rozvoj rómskych žiakov. Situáciu zhoršuje aj problematické zobrazovanie rómskej menšiny v médiách, prostredníctvom ktorých verejnosť vníma iba negatívne javy.

Riešenie nedokáže zabezpečiť izolovane ani štát, ani MNO. Jedinou možnosťou riešenia problémov rómskej menšiny je nadviazať skutočnú spoluprácu, resp. partnerstvo. Vzhľadom na to, že ide o komplexný problém, zahŕňajúci chudobu, rasizmus, diskrimináciu, nezamestnanosť aj vzdelávanie, kľúčom sú dlhodobé, komplexné kontinuálne programy, ktoré sú diverzifikované podľa potrieb konkrétnych komunit/osídlení a nie sú závislé na aktuálnej politickej vôli. Cieľovou skupinou by pritom nemali byť Rómovia, ale sociálne vylúčené skupiny trpiace chudobou. Ako funkčné sa ukazujú lokálne participatívne aktivity zamerané na pomoc komunitě, zapájajúce ľudí bez ohľadu na etnickú príslušnosť. Tieto majú okrem udržania pracovných návykov aj integračný efekt. V tomto prípade je unikátnym, nasledovaniashodným príkladom revitalizácia krajiny, či protipovodňové opatrenia z dielne OZ Ľudia a voda.

PREJAV PREDSEDNÍČKY VLÁDY SR IVETY RADIČOVEJ

Priatelia,

Prijmite odo mňa úprimnú gratuláciu ku všetkému, čo pre občanov Slovenskej republiky a pre Slovenskú republiku robíte. Pán splnomocnenec mi včera poslal zápis z predošlého dňa. Chcem vás ubezpečiť, že som hneď informovaná a viem, o čom prebieha diskusia.

Dovoľte, aby som sa s vami podelila o jeden z mojich ostatných zážitkov. Minulý týždeň som prijala pozvanie od prezidenta Spojených Štátov Amerických Baracka Obamu na slávnostné uvedenie iniciatívy, ktorú zakladajúce štáty nazvali *Open Government Partnership*. Som veľmi rada, že vám môžem oznámiť, že Slovenská republika sa stala súčasťou tejto iniciatívy. Spolupráca signatárov tejto iniciatívy je založená na podpore štyroch základných bodov:

Prvým je zvýšenie informovanosti verejnosti o aktivitách vlády, hlavne v oblasti fiškálnej transparentnosti – v tomto prípade nejde iba o prístup k informáciám, ktoré má Slovensko už dávno ošetrené zákonom. Ide o proaktívnu politiku štátu pri systematickom zverejňovaní informácií o výdavkoch štátu vo formáte, ktorý je ľahko dostupný verejnosti a ktorý jej umožní jednoducho vyhodnocovať efektivitu napĺňania jednotlivých politík štátu.

Druhým je podpora občianskej participácie – pri tomto bode sa chcem pristiaviť trochu viac. Pokladám ho za jeden z najdôležitejších v rámci tejto iniciatívy a myslím, že na tomto poli nás čaká aj najviac práce. Potrebujeme viac otvoriť dvere úradov, komunikáciu smerom na jednotlivé ministerstvá, ale aj na samosprávy a VÚC, aby dochádzalo k pravidelnej komunikácii medzi občanmi a úradmi. Ale samotná komunikácia nestačí. Je potrebné preniesť tieto hlasy do tvorby reálnej politiky, je potrebné prekonať nedôveru, ktorá znemožňuje akúkoľvek spoluprácu a bráni efektívnej zmene. V tejto oblasti vidím ako kľúčové vytváranie partnerstiev medzi mimovládnyimi organizáciami a štátnymi inštitúciami, ktoré pomôžu zabezpečiť aj reálne kroky umožňujúce participáciu občanov.

Tretím bodom je implementácia najvyšších štandardov profesionálnej integrity v našej administratíve. Zaviazali sme sa, že naša vláda bude pokračovať v rozširovaní antikorupčných opatrení, že posilní mechanizmy a praktiky podporujúce transparentnosť v správe verejných financií a vo verejných obstarávaníach. Chceme posilňovať prevenciu a zabezpečiť, aby korupčné správanie bolo čo najskôr odhalené a potrestané. Naša vláda robí v tomto smere viaceré kroky, ktoré prinášajú často krát aj osobne bolestivé, ale reálne výsledky a zmeny. Áno, sme svedkami toho, čo sme si priali: napĺňania hesla „padni komu padni“ a vytvárania precedensu, že sa korupcia nebude trpieť ani u našich priamych podriadených alebo spolupracovníkov. Bude sa odhaľovať v zárodku, bude sa o tom hneď informovať verejnosť a nebudú sa skartovať zápisnice z takýchto situácií.

Štvrtým bodom je zvyšovanie otvorenosti a zodpovednosti vlády prostredníctvom nových technológií – dnešné technológie ponúkajú nový spôsob pre zdieľanie informácií, pre zabezpečenie občianskej participácie a spolupráce s občanmi na spoločných projektoch. Tento bod je o využití nových technológií na vytvorenie online komunikácie, na výmenu informácií v ďaleko rýchlejšom a pružnejšom prostredí, ako tomu bolo doteraz.

Tieto základné piliere však spája jedna podstatná línia a tou je ochota vlády a jej predstaviteľov otvoriť dvere občanom, zdieľať s nimi podstatné informácie a nájsť vhodné nástroje, ktoré budú zabezpečovať spoluprácu v jednotlivých oblastiach ich života. Ako povedal prezident Obama: „Chceme posilniť našich občanov a chceme im slúžiť lepšie. To je cieľ otvorenej vlády a verím, že je to aj podstata demokracie. To je cieľ, ku ktorému sa dnes zaväzujeme.“

Ponúkam vám osobný zážitok zo stretnutia s pánom prezidentom. Bola som milo prekvapená koľko informácií mal o Slovenskej republike a o to viac ma potešila tá známa veta: „Sme na vás hrdí.“ Hrdo odovzdávam túto informáciu a tento postoj. Bolo to práve ocenenie krokov vlády v oblasti transparentnosti a protikorupčného programu.

K tejto iniciatíve sa v prvom kroku pripojilo 40 krajín, ktoré túto deklaráciu podpísali. Dôležitou súčasťou tejto iniciatívy je tzv. Action plan, ktorý je potrebné spoločne vypracovať v najbližších 6 mesiacoch. Poverila som Filipa Vagača ako splnomocnenca pre rozvoj občianskej spoločnosti, aby pripravil základný rámec tohto plánu a taktiež pripravil s niektorými z vás spoločný seminár, na ktorom sa dohodneme, akú presnú podobu nadobudne táto iniciatíva u nás doma a čo budú konkrétne kroky, ku ktorým sa ako Slovensko zaviazeme a ako ich budeme naplňovať. Som rada, že väčšinu z tých aktivít, ktoré boli na summite spomínané, už v rámci našej vlády robíme. Či už ide o zverejňovanie zmlúv, zákon o informáciách alebo projekt e-governmentu, všetky tieto konkrétne kroky boli prijaté veľmi pozitívne a stanú sa súčasťou záväzku Slovenska na medzinárodnej scéne. Nehovorím, že to máme hotové, nehovorím, že to je dokonalé, máme čo zlepšovať a práve o tom má byť náš rozhovor a spolupráca.

Napokon, ďakujem každej aktivite mimovládnych organizácií – pozerám sa na Alianciu Fair-play, určite tu je aj Transparency International – pretože každý podnet, ktorý vypracujú sa premieta do okamžitých rozhodnutí. Je pripravený vecný legislatívny zámer na zmenu pravidiel pri prenájdoch budov na základe vašich podkladov. Ďakujem za ne.

Po návrate zo Spojených Štátov som bola na oficiálnej návšteve Chorvátska, ktoré práve uzatvorilo predstupové rokovanie s Európskou komisiou. Chorvátsko je tiež signatárom Open Government Partnership tak, ako mnoho ďalších európskych krajín. Spomínam ho tu však preto, lebo pre chorvátsku vládu je občianska spoločnosť rovnako dôležitá a aktuálna téma ako u nás - v kancelárii premiérky chorvátskej vlády na tejto téme pracuje 12 ľudí, majú podobne ako my na Slovensku splnomocnenca a budú pre nás dôležitým spojencom v budúcnosti rovnako ako aj my pre nich.

Témou dnešnej konferencie je spolupráca štátu a občianskej spoločnosti. Úroveň tejto spolupráce kolíše. Niekedy ju azda môžete hodnotiť pozitívne, ale sú obdobia a okamihy, keď sa o spolupráci ani veľmi nedá hovoriť. V každom prípade som ja a vláda Slovenskej republiky pripravená, aby táto spolupráca bola veľmi intenzívna a veľmi otvorená. Práve preto som sa rozhodla zriadiť inštitút splnomocnenca vlády pre rozvoj

občianskej spoločnosti, aby sme mali úplne priamy kontakt, aby mohol splnomocnenec prichádzať s iniciatívami priamo na vládu, aby sme urýchlili proces vzájomnej spolupráce. Ja viem, že sa vyskytli kúvičie hlasy, že to ruší nezávislosť občianskej spoločnosti, alebo že si kupujeme občiansku spoločnosť. Neviem, aký máte zážitok vy, ale ja nemám pocit, že sme si vás kúpili. V každom prípade si svoju nezávislosť zachováate a to je to podstatné. Za týmto krokom bol jediný úmysel, aby sa podnety od vás okamžite dostávali na úroveň vlády.

Potrebujeme spoločne hovoriť na tému verejnoprospešných služieb, potrebujeme hovoriť na tému sociálnych služieb, potrebujeme hovoriť o angažovanosti občanov, potrebujeme hovoriť o transparentnosti, potrebujeme hovoriť o dobrom vládnutí. Potrebujeme spoločne podporiť aktívneho občana, ktorý hľadá dobré riešenia pre komunitu, v ktorej žije. Potrebujeme sa starať o životné prostredie, potrebujeme riešiť krízové situácie a ochraňovať tých, ktorým je ubližované. Potrebujeme každého jedného z vás, aby sme spoločne rozmýšľali, ako zmeniť niektoré základné nastavenia našej spoločnosti, ako posilniť transparentnosť a česťnosť ako jednu zo základných hodnôt či už politického, ale aj občianskeho života. Potrebujeme spoločne nájsť mechanizmy, v ktorých občania uveria, že môžu ovplyvniť dianie okolo seba, že majú v rukách nástroje, cez ktoré môžu vstúpiť do dialógu s mocou a že to nie je len o vyrozprávaní sa búťľavej vrbe, ale že tie podnety nachádzajú odozvu a reálne riešenia. Je potrebné otvoriť diskusiu o možnostiach občanov do takéhoto dialógu vstupovať. Od možnosti posilnenia nástrojov priamej demokracie až po otázky participácie a partnerstva medzi štátom a občianskou spoločnosťou pri tvorbe verejných politík. Hľadáme lídrov občianskej participácie, hľadáme sociálnych inovátorov, nositeľov zmeny, ktorí budú schopní prebrať zodpovednosť za navrhované riešenia. Základné poverenie, ktoré pán splnomocnenec dostal je jasné. Potrebujeme nájsť tieto riešenia, dosiahnuť spoločnú dohodu, konkrétne kroky, ktoré prinesú merateľné zmeny. Na spoluprácu sú vždy potrební minimálne dvaja partneri. Je to spoločná zodpovednosť, v ktorej musíme nájsť spoločné riešenie. Chcem vás pozvať k spolupráci, ktorá má dvoch víťazov, ktorá prináša úžitky obidvom zúčastneným stranám. Verím, že spoločne pomenujeme priesečníky tejto spolupráce, že vytvoríme novú kvalitu vzájomných vzťahov, ktorá posilní občiansku spoločnosť v Slovenskej republike. Osobne pre túto zmenu chcem urobiť maximum a verím, že sa nám spoločne podarí takúto zmenu dosiahnuť.

Želám úspech vašej konferencii.

PANELOVÉ DISKUSIE: SME PRIPRAVENÍ SPOLUPRACOVAŤ?

Druhý deň konferencie okrem príhovoru predsedníčky vlády Ivety Radičovej obsahoval krátky vstup generálneho riaditeľa Sekcie ľudských práv a rovnakého zaobchádzania Kálmána Petőcza a dve panelové diskusie so zástupcami štátnych inštitúcií a mimovládnych neziskových organizácií o predstavách a predpokladoch pre spoluprácu štátu a MNO.

VSTUP GENERÁLNEHO RIADITEĽA SEKcie ĽUDSKÝCH PRÁV A ROVNAKÉHO ZAOBCHÁDZANIA KÁLMÁNA PETŐCZA

Generálny riaditeľ osvetlil základné rysy súčasného usporiadania orgánov vlády, ktorých úlohou je (okrem iného) zabezpečovať prítomnosť a riešenie tém súvisiacich s MNO a občianskou spoločnosťou. Odvolal sa na všeobecný trend vo svete posilňovať agendu ľudských práv aj z pohľadu štátu, na ktorý nadviazali aj reformné snahy tejto vlády. Zámerom je vytvoriť taký systém, ktorý by dokázal zabezpečiť nielen pomenovanie tém, ale najmä efektívnu implementáciu noriem do života a monitoring a dohľad nad ich dodržiavaním.

V súčasnosti má vláda tri rady zriadené zákonom: Legislatívnu radu vlády, Hospodársku a sociálnu radu (tripartita) a Radu vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Vláda pristúpila ku konsolidácii rád vlády, ktoré vznikali len na základe štatútov odsúhlasených tou-ktorou vládou. V záujme vytvorenia stabilnejšieho a stále prítomného mechanizmu zastrešila sedem dovtedajších rád práve Radou vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ďalej len RV). Zo siedmich rád sa stali subsidiárne odborné orgány RV, tzv. výbory:

- Pre MNO
- Pre národnostné menšiny
- Pre rodovú rovnosť a ženy
- Pre deti a mládež
- Pre seniorov a zdravotne postihnutých
- Pre predchádzanie a elimináciu rasizmu
- Pre výchovu a vzdelávanie k ľudským právam

Výbory majú svoj tematický záber širší ako by evokoval názov zastrešujúcej RV, s čím sa počítalo. Zásadné stanoviská výborov by sa na RV mali automaticky schvaľovať, aby nedochádzalo k „prehlasovaniu“ tými, ktorí sa danej téme nevenujú.

Po týchto zmenách pán generálny riaditeľ pokladá systém za participatívnejší ako doteraz (napr. paritné zastúpenie MNO). Systém má svoju logiku a mal by byť udržateľný aj pri zmenách vlád. V súčasnosti ponúka aj vytvorenie synergie medzi výbormi na základe personálnych prepojení (cez zastúpenie jedného reprezentanta/ky vo viacerých výboroch). Systém je nastavený na skutočné hľadanie riešení a prácu. Počíta sa so 4-6 stretnutiami RV ročne, kde dochádza k vecnej výmene názorov a diskusií.

Splnomocnenec vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti a RV sú dopĺňajúce sa mechanizmy. SV ROS má na starosti navrhovanie zásad a koordináciu implementácie štátnych politík pre oblasť rozvoja občianskej spoločnosti. V tomto súvisí a nadväzuje na prácu RV.

Podľa pána generálneho riaditeľa bol proces konštituovania RV pomerne pomalý k substantívnym záležitostiam sa RV dostala až na zasadnutí 27.6.2011, t.j. trvalo to zhruba rok. Ako vyplynulo z uznesení RV jednou z podstatných tém je zásadnejšia reforma systému ochrany a podpory ľudských práv. To súvisí aj so zmenami v inštitúciách Strediska pre ľudské práva a ombudsmana. Cieľom je do roka predložiť strategický materiál opisujúci dlhodobé priority štátu v oblasti ľudských práv. V súčasnosti existujú len čiastkové materiály, napr. akčné plány pre špecifické časti verejných politík).

POSTREHY Z PANELOVÝCH DISKUSÍ

Dve panelové diskusie mapovali predpoklady a potenciál spolupráce:

- v tematických oblastiach **spravodlivosti, sociálnych vecí a rodiny a financovaní** (na strane predstaviteľov štátu sa zúčastnili Štátna tajomníčka Ministerstva spravodlivosti SR Mária Kolíková, Štátna tajomníčka Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR Lucia Nicholson, Štátny tajomník Ministerstva financií SR Vladimír Tvaroška a na strane predstaviteľov MNO Zuzana Wienk z Aliancie Fair Play, Helena Woleková z Nadácie Socia a Marcel David Zajac z Centra pre filantropiu)
- v tematických oblastiach **životného prostredia, regionálneho rozvoja a vzdelávania** (na strane predstaviteľov štátu sa zúčastnili Minister životného prostredia SR József Nagy, Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Eugen Jurzyca, Vedúci Úradu vlády SR Viktor Nižňanský a na strane predstaviteľov MNO Juraj Rizman z Greenpeace Slovensko, Peter Medveď z Nadácie Ekopolis a Vladimír Burjan, vydavateľ a šéfredaktor časopisu Dobrá škola).

Vzhľadom na časové obmedzenia panelov a pomernú nerozvinutosť diskusie na témy spolupráce medzi štátom a aktívnymi občanmi a MNO na Slovensku mala panelová diskusia skôr charakter pomenovania kľúčových otázok, nedostatkov a príležitostí, než formulovania odpovedí a odporúčaní. Ponúkané postrehy nemajú ambíciu detailne zachytiť diskusiu, skôr poukázať na niekoľko kľúčových a opakujúcich sa momentov v diskusii.

HĽADANIE RÁMCOV PRE SPOLUPRÁCU

Spolupráca nie je jedinou alternatívou usporiadania vzťahov. Viacerí diskutujúci sa vyjadrili v zmysle, že sa snažia o spoluprácu v rámci daných možností – „*Niekedy sa vydarí, niekedy nie*“ M. Kolíková. Často je to ad hoc vzťah v nepomenovanom rámci. „*Hľadáme rámce vzťahu medzi množstvom organizácií a občanov a politickými nominantmi vo verejných funkciách.*“ (Z. Wienk)

V spolupráci prichádzajú aktívni občania a MNO do styku nielen s politickými predstaviteľmi, ale aj s pracovníkmi inštitúcií („úradníkmi“):

- Politickí nominanti majú rôznu mieru vnímania svojho začlenenia na kontinuu politik – verejný funkcionár. Toto vnímanie ovplyvňuje ich prístup k spolupráci.
- Vo vzťahu MNO – úradníci často vládne nedôvera až dešpekt, ktorý brzdí spoluprácu aj v situáciách, kedy vzniká dialóg. Bez **prelomenia tejto bazálnej nedôvery a zmeny paradigmy vzťahu** nebude možná trvajúca spolupráca.
- Diskutujúci poukázali na vyskytujúcu sa nejednotnosť medzi politickými nominantmi a ich úradníkmi: „*Iné hovoria predstavitelia vlády, iné úradníci.*“ M. Zajac.

J. Rizman upozornil na to, že „*spolupracovať vieme a chceme, ale musíme sa to obidve strany učiť – úradníci rozumieť MNO a MNO rozumieť logike štátnych úradníkov*“.

PREDPOKLADY PRE TRVAJÚCU SPOLUPRÁCU

Diskutujúci označili ako predpoklady pre trvajúcu spoluprácu štátu a MNO **predvídateľnosť a kontinuitu**.

- Predvídateľnosť znamená jasné nastavenie vzťahu aktérov a pravidiel ich komunikácie (dohodnuté postupy, etablované mechanizmy), aby štátni predstavitelia aj MNO, resp. aktívni občania, vedeli kedy a ako vstupujú do dialógu. Na strane štátu treba zodpovedať na otázku kedy a akým spôsobom bude napr. vláda otvárať svoje rozhodnutia a návrhy pre diskusiu s občanmi a ako vytvorí priestor pre takúto diskusiu. Či sa obmedzí na pripomienkové konania v existujúcich termínoch bez aktívneho informovania a vtiahovania občanov a kedy aktívne vtiahne MNO a občanov do diskusie už od štádia príprav riešení („*Ako by mala vyzeráť reforma v oblasti životného prostredia? Ako to bude pokračovať, aby sme sa vedeli zapojiť?*“ J. Rizman).

- Kontinuita opisuje stav, keď sa vzťah MNO, aktívnych občanov a predstaviteľov štátu nebude zásadne meniť po zmene vlády. Popri všetkých zmenách za ostatných dvadsať rokov vzťah štát - občan neprešiel nejakým spoločenským konsenzom. Politické zoskupenia majú (až diametrálne) odlišné predstavy o nastavení takýchto vzťahov. To znamená, že aj dialóg (a spolupráca) prebieha skôr na úrovni aktívny občan/MNO – vládny predstaviteľia, nie na úrovni občan/MNO – štát.

Následne sa ako predpoklad trvajúcej spolupráce ukázala **potreba širšieho diskurzu**, ktorý by viedol **k vyprecizovaniu predstáv o rámcoch spolupráce** na strane štátu aj MNO. Viacerí diskutujúci smerovali svoje otázky a výhrady k medzerám v koncepcnej predstave o zapájaní a spolupráci s aktívnymi občanmi a MNO na strane štátu („Aká je predstava štátu o fungovaní a postavení organizácií poskytujúcich služby vo verejnom záujme?“ H. Woleková, „Existuje politická predstava vytvárania vzťahov s aktívnymi občanmi? Existuje nejaká stratégia naplňovania Aarhuského protokolu? ...Má štát politiku k MNO? Existujú MNO v politikách? Existuje nejaká kontinuita? Každé štyri roky začíname z bodu nula.“ M. Zajac). Diskusia poukazovala na chýbajúci konsenzus o vzťahoch a spolupráci s MNO naprieč politickým spektrom (vedúci k nekontinuite v správaní predstaviteľov štátu) a na zásadné medzery v konkrétnych politikách spôsobených chýbajúcou diskusiou a vôľou nastaviť ich v konzultácií (napr. určenie priorít financovania z dotácií: chýbajúca inštitucionálna podpora organizácií obhajujúcich záujmy zdravotne postihnutých, hoci sa dávajú prostriedky z dotácií na diskutabilné rekondičné pobyty).

Zo strany štátnych predstaviteľov zaznelo očakávanie, že MNO konkrétne pomenujú, čo pokladajú za **dobré príklady spolupráce** a ktoré z existujúcich skúseností považujú za vydarené. Týmto môžu prispieť k vytvoreniu koncepcnej predstavy o spolupráci na strane štátu. V obidvoch paneloch padlo niekoľko príkladov dobrej spolupráce. Juraj Rizman hovoril o dlhodobej diskusii environmentálnych organizácií s Ministerstvom životného prostredia ku Zákonom o environmentálnych záťažiach, ktorý je momentálne pripravený na schválenie v parlamente. Náročná ale vecná diskusia viedla ku akceptovateľnému kompromisu. Táto skúsenosť ukázala, že „my [MNO] nie sme len tí, ktorí protestujú, demonštrujú, vylezú ministri na balkón vyvesiť transparent, ale vedia aj konštruktívne spolupracovať.“, J. Rizman.

Ako ďalší predpoklad pre funkčný dialóg a spoluprácu niektorí diskutujúci označili **existenciu infraštruktúry**, ktorá podporí dialóg a vytváranie určitej nevyhnutnej zhody medzi MNO a aktívnymi občanmi. Štátni predstavitelia poukázali na komplikovanosť spolupráce s veľkým množstvom názorovo roztrieštených subjektov a jednotlivcov: „*Ťažko diskutovať s dvesto päťdesiatimi MNO*“, L. Nicholson. Zdôraznili potrebu vytvárania funkčných platforiem, ktoré by dokázali aspoň čiastočne integrovať túto rozmanitosť do uchopiteľného celku.

MOŽNOSTI VZÁJOMNEJ PODPORY A SPOLUPRÁČE

V diskusiách sa objavilo viacero námetov a očakávaní na zlepšenie spolupráce. Medzi inými zaznievali hlavne tieto:

- **Mobilizácia MNO a občanov na podporu reforiem.** Viacerí predstavitelia štátu i MNO poukázali na nevyhnutnosť podpory mimovládnych aktérov pre reformy a zmeny. „*Kto budú tí aktéri, ktorí prinúti sto päťdesiatich poslancov schváliť radikálnu zmenu?*“, V. Nižňanský. Medzi príkladmi, kde by to bolo potrebné, zazneli napr. „zelené“ verejné obstarávanie a komunálna reforma. V. Burjan upozornil, že napr. v školstve sú protiváhou štátu rodičia. Silným signálom pre politikov by bolo, ak by sa uskutočnila veľká demonštrácia rodičov za kvalitu školstva (nie proti ministrom, ale na podporu reformných snáh).
- **Lepšie využitie a podpora účasti expertov MNO na tvorbe politik.** „*Štát málo využíva odborné kapacity v [treťom] sektore*“, účastník konferencie. MNO fungujú cez časový horizont volebných období, preto majú väčšie predpoklady pre vytvorenie dobrých koncepčných nápadov. „*Treba ich [nápady] nechať preniknúť na vyššiu úroveň*“, P. Medveď. Zároveň navrhol, aby sa našli aspoň prostriedky na krytie nákladov spojených s cestovaním expertov z regiónov, ktorí dobrovoľne a zadarmo pracujú v rôznych komisiách pri tvorbe politik a koncepcií.

- **Realizácia konkrétnych praktických odskúšaných projektov a krokov.** Tvárou v tvár komplexným výzvam a problémom, akými sú napríklad práca so sociálne vylúčenými spoločnosťami, je snaha vytvárať komplikované komplexné riešenia, ktoré sú podmienené veľkými finančnými dotáciami. Na druhej strane existujú riešenia konkrétne, praktické a odskúšané. „*Odkúšané riešenia sú, ale treba ich robiť!*“, P. Medveď. Na ich realizáciu treba odlišné formy podpory. „*Chýbajú rýchle peniaze na konkrétne projekty v konkrétnych územiach*“, V. Nižňanský.
- **Minimalizovanie byrokracie v grantových schémach.** Diskutujúci opakovane poukázali na komplikované administratívne postupy pri štrukturálnych fondoch a ďalších schémach, ktoré vedú k tomu, že ľudia z praxe, ktorí majú riešenia, ich nie sú schopní využiť. Poukázalo sa aj na to, že „vďaka“ komplikovaným a meniacim sa podmienkam v administrovaní takýchto grantov narazilo na zásadné existenciálne problémy viacero etablovaných MNO a niektoré aj zanikli.

V závere splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti Filip Vagač o panelovej diskusii uviedol: „*toto pokladám za rolu splnomocnenca: vytvárať priestor, kde sa budete stretávať vy, ktorí máte dobré nápady, s tými, ktorí o nich môžu rozhodnúť.*“.

PRÍLOHA 1: PROGRAM KONFERENCIE

STREDA 28.9.2011

10:00	Registrácia účastníkov a účastníčok
11:00	<p>Otvorenie konferencie a predstavenie programu</p> <p>Cieľ konferencie: Zozbierať názory predstaviteľov mimovládnych neziskových organizácií na potreby zmien vo vzťahu štát – občianska spoločnosť a otvoriť diskusiu s politikmi o možných podobách takýchto zmien. Využiť výstupy konferencie ako podklad pre tvorbu Konceptcie rozvoja občianskej spoločnosti.</p>
11:20	<p>Vstupné poznámky o stave občianskej spoločnosti a zmenách v spoločnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Filip Vagač • Pavol Demeš • Zuzana Szatmáry • Laura Dittel • Martin Bútorá <p>Moderuje Dušan Ondrušek</p>
12:10	<p>Úvod Otvoreného priestoru</p> <p>Otvorený priestor (Open space) na tému: Čo je potrebné pre rozvoj občianskej spoločnosti?</p> <p>Otvorený priestor je formát, ktorý poskytuje účastníkom možnosť diskutovať o témach, ktoré považujú za dôležité. Je to stretnutie, ktoré umožňuje samoorganizovaným skupinám riešiť nastolené otázky v krátkom čase. Metóda Otvorený priestor sa najčastejšie používa pri strategických diskusiách. Poskytuje priestor na výmenu skúseností a vedomostí medzi účastníkmi.</p> <p>Aký výsledok možno očakávať od stretnutia?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Každá téma, o ktorú niekto prejaví záujem, bude zaradená do programu. • Každéj téme sa dostane v diskusii toľko pozornosti, koľko účastníci sami uznajú za vhodné. • Priebeh diskusie bude zachytený v zápise, ktorý bude k dispozícii všetkým účastníkom. • Účastníci sa sami rozhodnú, na akej diskusii sa podieľajú a sami dávajú podnety do diskusie. <p>Ak si túto časť neviete predstaviť, odporúčame Vám pozrieť si video-ukážku (v angličtine a nemčine) prístupnú cez tento link: http://www.youtube.com/watch?v=Nkil0o_8crA&feature=Playlist&p=72D7B74C2DB93832&index=29</p>
12:40	Témy navrhnuté účastníkmi a účastníčkami
13:10	<p>Časový blok 1: zvolávané témy</p> <p>Spolupráca štátu a tretieho sektora</p> <p>Financovanie tretieho sektora</p> <p>Zmena konštituovania verejnej moci – verejnej správy</p> <p>Akcieschopnosť a čo ju brzdí</p> <p>My a parlament</p> <p>Nový mestský aktivizmus</p>
14:20	<p>Časový blok 2: zvolávané témy</p> <p>Etika vo firemnej filantropii/firemnom fundraisingu</p> <p>Výchova k aktívnemu občianstvu – cez základné a stredné školy</p> <p>My a verejnoprávne médiá</p> <p>Komunikácia medzi vládou, VÚC a nadáciami...</p> <p>Verejná kontrola prerozdelenia verejných financií a eurofondov</p> <p>Medzinárodná solidarita</p> <p>Ako by mal štát/vláda stimulovať rozvoj individuálneho darcovstva?</p>
15:30	<p>Časový blok 3: zvolávané témy</p> <p>Asignácia 2%</p> <p>Dobrovoľnícke centrá</p> <p>Spolupráca v rómskej téme</p> <p>Platformy</p> <p>Spolupráca štátu a tretieho sektora v oblasti rodinnej politiky</p> <p>Monitorovanie pracovísk s výskytom mobbingu, bossingu, informovanie verejnosti...</p>

16:40	<p>Časový blok 4: zvolávané témy</p> <p>Téma ženy všade a nikde</p> <p>Podpora formálneho a neformálneho vzdelávania mládeže</p> <p>Atraversiamo - prejedenie z jednej strany na druhú (tretí sektor – štát)</p> <p>Samosprávy a MVO – brzdy a príležitosti</p> <p>Prezentácia aktivít/hodnôt/názorov tretieho sektora v médiách</p> <p>Podnikanie ako nástroj tvorby doplnkového zisku/príjmu MVO</p>
17:50	<p>Stretnutie v pléne: Reflexia na diskusiu počas otvoreného priestoru</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beáta Hirt • Bohdan Smieška • Zora Kalka Paulíniová • Boris Strečanský • Dušan Ondrušek
19:00	Záver prvého dňa konferencie

ŠTVRTOK 29.9.2011

Cieľ: pomenovať východiská pre zdravý vzťah a spoluprácu – z oboch strán (kde sa nachádzame a čo kto očakáva od druhej strany do budúcnosti) a ideálne pomenovať ako sa môžeme posunúť ďalej – najbližšie kroky a/alebo proces.

8:30	<p>Úvod, program druhého dňa</p> <p>Predstavenie zámerov Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a spolupráce Rady so splnomocnencom vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti</p> <p>Splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti Filip Vagač</p> <p>Generálny riaditeľ Sekcie ľudských práv a rovnakého zaobchádzania Kálmán Petőcz</p>
9:00	<p>Panelová diskusia I.: Sme pripravení spolupracovať v spravodlivosti, oblasti sociálnych vecí a rodiny a financovaní?</p> <p><i>Predstavitelia štátu:</i></p> <p>Štátna tajomníčka Ministerstva spravodlivosti SR Mária Kolíková</p> <p>Štátna tajomníčka Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR Lucia Nicholson</p> <p>Štátny tajomník Ministerstva financií SR Vladimír Tvaroška</p> <p><i>Predstavitelia OS:</i></p> <p>Zuzana Wienk, Aliancia Fair Play</p> <p>Helena Woleková, Nadácia Socia</p> <p>Marcel David Zajac, Centrum pre filantropiu</p> <p><i>moderuje</i> Dušan Ondrušek</p>
10:00	<p>Vystúpenie premiérky Ivety Radičovej</p> <p>diskusiu moderuje splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti Filip Vagač</p>
11:00	Prestávka na kávu
11:30	<p>Panelová diskusia II.: Sme pripravení spolupracovať v oblasti životného prostredia, regionálnom rozvoji a vzdelávaní?</p> <p><i>Predstavitelia štátu:</i></p> <p>Minister životného prostredia SR József Nagy</p> <p>Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Eugen Jurzyca</p> <p>Vedúci Úradu vlády SR Viktor Nižňanský</p> <p><i>Predstavitelia OS:</i></p> <p>Juraj Rizman, Greenpeace Slovensko</p> <p>Peter Medveď, Nadácia Ekopolis</p> <p>Vladimír Burjan, vydavateľ a šéfredaktor časopisu Dobrá škola</p> <p><i>moderuje</i> Pavol Demeš</p>
12:30	Záver konferencie
13:00	Obed

Vzťah štátu a občianskej spoločnosti – sme pripravení spolupracovať?

PRÍLOHA 2: PREPISY HÁRKOV ZVOLÁVATEĽOV DISKUSNÝCH SKUPÍN

Ďalej nasledujú doslovné prepisy záznamových hárkov zvolávateľov diskusných skupín v rámci Otvoreného priestoru. Poskytujú rámcový prehľad diskutovaných tém. Môžu poslúžiť ako doplnkový materiál ku spracovaným nosným témam diskusie v kapitole OTVORENÝ PRIESTOR: ČO JE POTREBNÉ PRE ROZVOJ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI?

Téma:

Akcieschopnosť a čo ju brzdí

Zvolávateľ/zvolávateľka:

Anna Galovičová

Hlavné myšlienky, body:

1. zabrániť neefektívnemu rozdávaní financií čerstvo založeným ALE skúseným, ktorí pomôžu teoretikom bez praktických skúseností. Ide o profesionalizáciu, vyhneme sa premrhaniu peňazí a sklamaníu na všetkých stranách.
2. Byrokracia prebujnelá – spomaľuje celý proces realizácie ideí. Znížiť treba byrokraciu, menej papierovania, obsah a prax dôležitejšia ako forma.
3. Kvalitné personálne kapacity a dostatok v regiónoch, pokým nevyčerpajú financie. Urobiť inventúru úspešných a zaplatiť aspoň 1 dobrovoľníka celoročne.
4. Štát mení pravidlá hry v priebehu, negatívne zaťahuje štát do realizovaného projektu. Likviduje to organizácie, ktoré si požičiavajú na 5-20% podiel.
5. Zabrániť partokracii, politickým výmenám
6. Zosieťovať odborné tímy, aby úradníci mali skúsenosti v 3.sektore. Zriadiť pracovisko. Nech je chránený riaditeľ odboru zodpovedný za zúčtovanie europeňazí, aby ho nevymieňali každé 4 roky. Vybavenie kvalitných spolupracovníkov. Potom nebudeme lamentovať, že nečerpáme eurofondy, aj nebude žiadať, spolufinancovanie, ak do dobre pozná, NGOs.
7. Inovatívne metódy, zapojiť teoretikov - študentov v spolupráci s obč. združeniami, ktoré im poskytnú prax. Znalostná spoločnosť, zapojiť odborníkov – dobrovoľníkov.
8. Chýba zákon, aby mohol dobrovoľník pracovať v sanatóriu – naráža sa na byrokraciu, papierovanie. Tak sa to radšej neurobí. Treba začať eliminovať byrokraciu a začať u NGO, aby boli autoregulované.

Kto sa zúčastnil:

Galovičová, Gušťařík, Karailieva, Kollmanová, Pagáčová, Sendrei, Sýkora, Bednáriková, Hirt, Kuzmová, Bakša

<p>Téma:</p> <p>Dobrovoľnícke centrá – rozvoj dobrovoľníctva</p>
<p>Zvolávateľ/zvolávateľka:</p> <p>Alžbeta Mračková</p>
<p>Hlavné myšlienky, body:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zákonom definovať dobrovoľnícke centrá - zákonom definovať dobrovoľnícke organizácie - vytvoriť priestor pre získanie finančných zdrojov na komerčnej báze - prenášať dobrovoľníctvo na ekonomickú hodnotu - štát by mal vytvoriť finančný mechanizmus na podporu dobrovoľníckych centier na Slovensku - dobrovoľnícke organizácie využívajú služby dobrovoľníckych centier, nemajú však na to, aby platili za ich služby - očakávania od dobrovoľníckych centier <p>prepájanie dobrovoľníkov a organizácií</p> <p>školenia a konzultácie pre organizácie v manažmente dobrovoľníkov</p> <p>lobing za rátanie ekonomickej hodnoty dobrovoľníckej práce</p> <p>dialóg so zamestnávateľmi – dobrovoľnícka skúsenosť v životopise</p> <p>dostať dobrovoľníctvo do osnov základných a stredných škôl</p>
<p>Kto sa zúčastnil:</p> <p>Hrončoková, Domovcová, Bútorová, Karailieva, Smrekovský, Kollmanová, Pagáčová, Tiňová</p>

Téma:

Etika vo firemnej filantropii

Zvolávateľ/zvolávateľka:

Pavel Hrica

Hlavné myšlienky, body:

- Prostredie by malo vyžadovať/očakávať od každej organizácie zverejnenie jej etického kódexu/pravidiel, ktoré o. i. definujú, od koho organizácia (NE)akceptuje dary
- Treba proaktívne poukazovať na organizácie, ktoré kazia meno 3S tým, že sú len nástrojom súkromných záujmov (Bratislavský okrášľovací spolok)
- Neustále musí prebiehať diskusia, kt. bude nastavovať štandard, od koho slušné organizácie akceptujú dary
- MVO by mali jasne od firiem vyžadovať plnenie typu spolupráce: reklamná baza, darc. zmluva, 2%, potom by nemali akceptovať reklamné protihodnoty, napr. pri 2%, kazí to meno aj 2%

Kto sa zúčastnil:

Hrica, Drušiková, Bielešová, Holúbeková, Smieška, Danková, Hrončoková, Maženská, Chorváthová

<p>Téma:</p> <p>Financovanie 3. sektora</p>
<p>Zvolávateľ/zvolávateľka:</p> <p>Lucia Faltinová, Fórum donorov: faltinova@donorsforum.sk</p>
<p>Hlavné myšlienky, body:</p> <p>1. Legislatíva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ujasniť definíciu verejnej a všeobecnej prospešnosti - Vytvoriť komplexný zákonník neziskového práva - Systémovo zjednotiť kľúčovú legislatívu a metodiku rozdeľovania štátnych prostriedkov 3. sektora pri zachovaní nevyhnutných rezortných rozdielov - Nedostatok právnej pomoci pri interpretácii legislatívy: nedostatočná expertíza v tejto oblasti, vysoké ceny právnych služieb <p>2. Mechanizmy</p> <ul style="list-style-type: none"> - priame dane, verejné financie, súkromné zdroje a dary - Asignácia – považovaná nohými účastníkmi za vážny problém ohľadom motivácie a systematickosti práce MVO aj donorov: treba prehodnotiť a upraviť, ideálne doplniť o ďalšie mechanizmy, napr. a. vrátiť sa k možnosti znižovať daňový základ PO a FO za poskytnutie darov, t.j. zvýhodňovanie darcovstva, b. zväziť štátny príspevok ku základinám ako forme kapitalizácie nadácií - Dobrovoľníctvo a jeho hodnota: stále nedocenená a nedostatočne rozpracovaná praxi, legislatívne zábrany v oblasti pomeru profesionálnych a dobrovoľníckych pracovníkov – napr. Horská služba - Verejné financie na klienta najmä v oblasti sociálnej starostlivosti a vzdelávania - Daňový bonus najmä v oblasti rodinnej starostlivosti o chorých príbuzných a v prípade mnohopočetných rodín - Štátne dotácie neraz nezmyselné, neraz nemožno použiť na mzdy interných pracovníkov: ide to proti kontinuite, trvalej udržateľnosti a profesionalizácii sektora - Neskoré vyplácanie schválených grantov, neraz až pol roka, potreba vytvoriť fond na predfinancovanie schválených projektov - hľadač cesty ako viac motivovať individuálnych darcov - Štrukturálne fondy sa pokazili v 2. období <p>3. Medzinárodná spolupráca</p> <ul style="list-style-type: none"> - slabá pre nedostatok sebadôvery, času, neraz i financií na prípravu projektov - neraz sú slovenskí partneri zneužívaní západnými partnermi – neuznanie slovenského know how, nižšie honoráre a pod.
<p>Kto sa zúčastnil:</p>
<p>V zápise neuvedené.</p>

Téma:

Formálne a neformálne vzdelávanie mládeže – jeho podpora

Zvolávateľ/zvolávateľka:

Marián Porvažník

Hlavné myšlienky, body:

1. vzdelávanie budúcich pedagógov zmeniť štruktúru výučby na pedagogických fakultách. Mali by vedieť aplikovať interaktívne metódy vo vzdelávaní napr. debata – diskusia.
2. Motivácia pedagógov, aby mali záujem venovať svoj voľný čas žiakom. Môže to byť zložka ich platu.
3. Žiakom treba vytvárať priestor na seberealizáciu. Len málo škôl je zapojených do mimoškolských aktivít, ktoré žiakov posúvajú dopredu a prakticky vzdelávajú.
4. Zjednodušiť proces akreditácie vzdelávania a tréningových modulov pre NGO.
5. Zmeniť financovanie škôl už nie na počet študentov, ale v závislosti od ich kvality. Úspech v súťažiach.
6. Komplexné grantové výzvy, ktoré dané projekty budú implementovať do systému formálneho vzdelávania.

Kto sa zúčastnil:

V zápise neuvedené.

<p>Téma:</p> <p>Inovačné trendy v treťom sektore vo väzbe na jeho výkonnosť</p>
<p>Zvolávateľ/zvolávateľka:</p> <p>Dagmar Bednáriková</p>
<p>Hlavné myšlienky, body:</p> <p>Plusy:</p> <p>Inovácia</p> <ul style="list-style-type: none"> – akcelerátor novodobej ekonomiky, tretí sektor nevynímajúc – dôležitý fenomén v medzinárodnom konkurenčnom boji, zahŕňa napr. – v časoch krízy vnímaná cez šetrenie – plošnú podporu elektronizácie, reformy vo verejnej správe, organizačné zmeny, profesionalizácia <p>Mínusy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - permanentné tlaky na organizácie 3S na zavádzanie inovácií, často krát sa len formálne deklaruje (krátkodobé projekty) - negatívne dôsledky cez záporné externality - potlačenie sociálnych rozmerov, sociálneho zdravia - brzda citového rozvoja <p>Zdravotníctvo napr. inovovať cez prevenciu a napr. návrat k prírodným medicínam, návrat k staronovej paradigme</p>
<p>Kto sa zúčastnil:</p> <p>Pätoprstá, Galovičová, Hirt, Strečanský</p>

Téma:
2% asignácia
Zvolávateľ/zvolávateľka:
Milica Danková CpF
Hlavné myšlienky, body:
Mínusy
Verejné financie, anonymita, zámena z darcovstva
Firmy – protiplnenie, nedostatočná kontrola, otázka transparentnosti PO, časové limity, samostatný účet
Plusy
Voľné prostriedky, decentralizácia, individuálna podpora v regiónoch, 3% dobrovoľníkov
Návrhy
Zníženie daňového základu, propagácia u individuálnych darcov, možnosť informovať organizáciu o poskytovaní 2% (POLSKÝ MODEL), zachovať a doplniť, pri 19% dani sa neoplatia daňové úľavy, zrušiť časové limity, motivovať firmy k darovaniu 0,5%, zúženie príjemcov
Kto sa zúčastnil:
Mészáros, Faltinová, Bednáriková, Hirt, Galovičová, Smieška, Rušinová, Hrica, Dobřík, Rizman

Téma:

Medzinárodná solidarita

Zvolávateľ/zvolávateľka:

Nora Beňáková

Hlavné myšlienky, body:

- zabezpečenie dlhodobého financovania rozvojovej pomoci SR, aby vláda dostala medzinárodným záväzkom, mala by prijať plán financovania oficiálnej rozvojovej pomoci do roku 2015 – rok splnenia medzinárodného záväzku poskytovať 0,33 % HND na rozvojovú pomoc (nemala by to byť rozpočtová záležitosť len + rezortu – MZV SR)
- vytvorenie modelu financovania strešných organizácií, ktoré sú odborným partnerom rezortov (kombinovanie financovania prevádzky a platby za služby) - v našom prípade Platforma MVRO
- vytvoriť model financovania kľúčových MVO v téme rozvojová pomoc, demokratizácia a podpora občianskych spoločností v nových demokraciách, humanitárna pomoc – zvyšovanie ich kapacít a absorbných schopností – hľadanie nových modelov financovania MVO, ako sú výzvy na projekty (dlhodobé programové kontrakty)
- vytvoriť systém reakcie na nové výzvy medzinárodnej solidarity – napr. arabská jar – ako do pomoci s transformáciou Tuniska zapojiť širšiu komunitu MVO v SR
- každý rok v mene MVO vypracovať hodnotiacu správu o oficiálnej rozvojovej pomoci (ideálne iniciovať THINK-TANK, ktorý by ju vydával, usporiadať na pôde MZV hodnotiacu konferenciu)

Kto sa zúčastnil:

Beňáková, Čaučík, Bussard, Hirt, Vagač, Ondrušek, Kurnasová

Téma:
My a parlament (úprava - vstup do NRSR, lobbying, petície, referendum)
Zvolávateľ/zvolávateľka:
Juraj Rizman, Greenpeace
Hlavné myšlienky, body:
- Vstup do NRSR/Lobbying: vzdelávaním MVO (začať) ako pracovať s NRSR, rokovaním s NRSR o zmenách systému vstupu do NRSR/lobbyingu, ak by bol zákon o lobbyingu, vstúpiť do prípravy, aspekt lobbyingu zo strany MVO
- Petície: zmena- znížením počtu podpisov potrebných na to, aby parlament petíciu prerokoval (zo 100tis.), „prerokovať“ – definovať, čo znamená, že parlament „prerokuje“ petíciu, vypočutie petičného výboru
- Referendum- žiadne odporúčania na zmenu
- NRSR- priestor, hľadanie iných priestorov ☺
Kto sa zúčastnil:
Rizman, Hrica, Nagy, Mračková, Oslovič, Hulmanová, Michalčík, Mesežnikov, Mészáros

Téma:

Nezamestnanosť, práceneschopnosť Monitorovanie pracovísk

Zvolávateľ/zvolávateľka:

Mária Ritomská

Hlavné myšlienky, body:

- publikovanie nekalých praktík na pracovisku, na webových stránkach, v médiách
- dokumentácia článkov, rozhovorov o narušených vzťahoch na pracovisku
- výchova zamestnancov pre zvyšovanie právneho povedomia
- zverejňovanie negatívnych dopadov narušených vzťahov na ekonomiku
- nezamestnanosť a príčiny vzniku z dôvodu narušovaných vzťahov na pracovisku
- vzdelávanie širokej verejnosti k tzv. občianskej odvahe a statočnosti
- legislatívna úprava zákona
- pomenovanie toho, kde sa spoločnosť nachádza

Kto sa zúčastnil:

V zápise neuvedené.

Téma:

Občianska participácia – AARHUS

Zvolávateľ/zvolávateľka:

Katarína Šimončíčová

Hlavné myšlienky, body:

- kontrola implementácia AARHUSKÉHO dohovoru v slov. legislatíve z úrovne vlády (účastníctvo v konaniach)
- následná úprava legislatívy (urýchlená)
- vypracovanie vykonávacieho predpisu k Aarhuskému dohovoru
- zaviesť mechanizmus osobnej zodpovednosti pracovníkov štátnej správy za porušenie Aarhuského dohovoru a súvisiacej legislatívy
- analýza konkrétnych káuz porušenia Aarhuského dohovoru ako podklad pre zmenu legislatívy a ďalšie opatrenia z úrovne vlády
- vrátiť účastníctvo v konaní do zákona o ochrane prírody a krajiny
- otvoriť verejnú diskusiu o rozšírení princípu účasti verejnosti na rozhodovaní aj mimo sféry živ. prostredia (napr. kultúra, pamiatky)

Kto sa zúčastnil:

Trubíniová, Široký, Zajac, Šimončíčová

<p>Téma:</p> <p>Platformy</p>
<p>Zvolávateľ/zvolávateľka:</p> <p>Ondrej Gallo</p>
<p>Hlavné myšlienky, body:</p> <p>Otázka legitimacy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prenos kompetencie zo strany členov - zámerne nečlenské platformy - legitimita je spochybňovaná tým, že nie je nikdy dosiahnuteľné plné členstvo - legitimita zhora – akceptácia zo strany štátu, prináša riziko, že reálne nie je legitímna <p>Existencia krátkodobých platforiem na konkrétny problém – legitimita sily a témy</p> <ul style="list-style-type: none"> - nevyhnutné na komunikáciu so štátnym aparátom <p>Spolupráca platforiem:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nie je dôvod na dlhodobú spoluprácu vs. má to veľký zmysel – advokácia, monitoring legislatívy - platforiem sú rezortne rozdelené - nie je dôležitá sila organizácie, ale odborná legitimita - spolupráca- určite nie jednotná inštitúcia “jeden hovorca”, je nutná určitá inštitucionalizácia?, skôr nie, aký je ten organizačný model - treba robiť proaktívne a nie reaktívne - treba, aby bola organizácia, ktorá by riešila legislatívu a servis pre NGOs vs. sieť think-tankov - spolupráca s akademickou obcou
<p>Kto sa zúčastnil:</p> <p>Měchura, ďalší v zápise neuvedení.</p>

Téma:

Podnikanie ako nástroj tvorby doplnkového príjmu MVO

Zvolávateľ/zvolávateľka:

Peter Mészáros

Hlavné myšlienky, body:

- podnikateľská činnosť môže vylučovať príspevok samosprávneho kraja na resocializáciu klientov zariadenia
- nemožnosť pre n.o. zakladať subjekt 3.osoby
- chyba zákonník neziskového práva
- vyjasniť definíciu pojmov – neziskovosť, samofinancovanie, verejná prospešnosť, zárobková činnosť MVO, atď.
- otázka zdaňovania zisku MVO
- výrazné zjednodušenie klasifikácií zdaňovanej vs. Nezdaňovanej činnosti MVO
- spísať a publikovať doterajšie precedensy v zmysle interpretácií zákonných nariadení
- úloha splnomocnenca v procese
-

Kto sa zúčastnil:

Marček, Dobešová, Gál, Pergerová, Szabó, Nováková

Téma:

Spolupráca MVO a vlády – problém Rómov, Sen alebo skutočnosť

Zvolávateľ/zvolávateľka:

Lucia Štasselová, NDS

Hlavné myšlienky, body:

1. Splnomocnení vlády (pre Rómov a pre OS) – prísľub – to že sme tu dnes
2. 3S by mal byť partner pre vládu
3. Terminológia! Pozor na ňu – nie je to „Rómsky problém“, ale „Problém rómov“
4. Zozbierať fungujúce programy a projekty – podľa nich nastaviť fin. mechanizmus a program, ale najmä – nie nové koncepcie a stratégie
5. Dlhodobé peniaze – na 15-20 rokov, nie piloty
6. Problém je komplexný: chudoba, rasizmus, diskriminácia, nezamestnanosť
7. Čo s vlastným vkladom v chudobných komunitách
8. Participatívne projekty – benefity pre celú komunitu aj pre bielych – fungujú len tie – prinášajú sociálne zmeny
9. Unikát – Ľudia a voda – Kravčík – Benefity pre celú komunitu – práca pre ľudí – revitalizácia krajiny – pre celé Slovensko – zamestnanie pre 30 – 50 tis. Ľudí
10. Dobré príklady sa nepromujú, len negatívnu. Rómovia sú nepriateľ – ovplyvniť médiá..
11. Avezia stúpa, dnes je to drahé, o niekoľko rokov to bude ešte drahšie.
12. Školstvo – je systémovo zle nastavené, odmeňujú sa úspešní, kritérium úspešnosti by malo byť nastavené na pokrok najslabších, zanikajú asistenti, zážitkové vzdelávanie.
13. Vytváranie dlhodobých hodnôt
14. Poradcovia splnomocnenca nie sú z terénu
15. Program kooperatívneho komunitného plánovania na 10 – 15 rokov
16. Program participatívnych procesov
17. Jednoduché zrozumiteľné, zamerané na lokálne partnerstvá
18. Neúspešné projekty – nefungovali Prečo? – zistiť, poučiť sa, neopakovať
19. Stabilné financie
20. Skúsení vedia vyškoliť ďalších
21. Legislatívne zmeny (napr. 16 roční nesmú absolvovať 9. triedu)
22. Zjednodušovať schémy, reportovania
23. Pripravovať Rómov na zmeny

Príklad:

Roosevelt – prekonanie krízy – NEW DEAL – problém chudoby riešil revitalizáciou krajiny

Kto sa zúčastnil:

Paulíniová, Bútorová, Chorvátová, Bartovičová, Miková, Ondrušek, Filková, Sendrei

Téma:
Spolupráca 3S s médiami
Zvolávateľ/zvolávateľka:
Dana Rušinová, NDS
Hlavné myšlienky, body:
<ul style="list-style-type: none">
- vysvetľovať pojmy
- médiá zaujíma téma 3S menej ako predtým (obsah menej)
Potreby 3S:
<ul style="list-style-type: none">
- kapacita komunikácia s médiami
- Vzdelávanie práca s médiami
- Vzdelávanie novinárov
- Ťažká téma pre médiá, nepopulárna (lebo nie negatívna)
- Riešenie – aby to bolo cez problém, aby to bolo pre, cez príbeh
- Najmenej funguje – čo robí organizácia
- Medzinárodné schémy – dajú financovanie na PR, potom deformuje bezplatné PR 3S
- Platforma – dobrý zdroj
- Médiá – prierezové
- Veľký priestor pre 3S – iné médiá – sociálne siete
- Zaplatiť – skôr lokálne médium,
aj keď sa organizácia stará – na základe vzťahov
cielená publicita – formou prílohy o téme
poznať novinárov po mene
Témy, ktoré by bolo treba: pozitívne príbehy, filantropia, dobrovoľníctvo, prečo sa ma to týka, použitie finančných prostriedkov, Teambuilding – dobrovoľníctvo, námety zo zahraničia
Problémy: zaujímajú ich konfrontačné témy, nie sú ľudia, spomenúť donora, subjektívne interpretácie – dobré skúsenosti, celebrity
Posielať info priamo do regi
Kto sa zúčastnil:
Synková, Benická, Rizman, Danková, Holúbeková, Smieška, Matej

<p>Téma:</p> <p>Spolupráca – štátne inštitúcie a tretí sektor</p>
<p>Zvolávateľ/zvolávateľka:</p> <p>Eva Tiňová (OZ Odysseus)</p>
<p>Hlavné myšlienky, body:</p> <p>Prečo je spolupráca problém? Na jednej strane je 3.sektor považovaný ako “zhluk aktivistov” bez odbornej kompetentnosti, na druhej strane môžeme byť považovaní za “príliš múdrych” – keď prichádzame d novými, progresívnejšími nápadmi ako sa veci dajú riešiť</p> <ul style="list-style-type: none"> - čiernobiele videnie – každý sa hji, iba svoje záujmy, nepripravenosť spolupracovať <p>Návrhy riešení:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stať sa relevantným hráčom, partnerom - sieťovanie 3.sektora - spolupráca so samosprávou - vzdelávanie št. správy – nájsť systémové riešenia na vzdelávanie – kódex správania, rozvoj profesionality - osobná zodpovednosť úradníkov - prac. Skupiny MVO a rezortov - kontaktné osoby na ministerstvách
<p>Kto sa zúčastnil:</p> <p>Bieleszová, Mančíková, Trubíniová, Beňáková, Bakša, Měchura, Porvažník, Godorová, Tuchyňová, Devínsky, Marek</p>

Téma:

Vzťah štátu a 3.sektora v oblasti rodiny – rovnoprávneho rodičovstva

Zvolávateľ/zvolávateľka:

Eliška Mančíková

Hlavné myšlienky, body:

Aký je tento vzťah v súčasnosti?

Aký by mal byť?

- štátne orgány neberú občianske združenia ako rovnocenných partnerov
- zároveň sa na nich obracajú ako na partnerov, keď im chýbajú odborníci
- snažia sa časť svojej agendy presunúť na OZ
- zmeny v štátnej správe sa dejú ťažkopádne a pomaly, často krát je potrebné vynaložiť ohromné množstvo energie dobrovoľníkov na drobné zmeny
- avšak občianska spoločnosť a tlak tretieho sektora je potrebná, pretože inak štátne orgány nie sú vystavené verejnej kontrole a necítia spätnú väzbu od občanov
- stále platí úzus “dieťa patrí matke” v myslení štátu a št. úradníkov
- vplyv je vidno aj v treťom sektore, materské vs. rodinné centrá
- skúsenosti občianskych združení, ktoré pôsobia v tejto oblasti sú také, že na niektoré zmeny sú potrebné aj roky, otázka: nejde aj o generačný rozdiel?, ale čo sa týka detí, čas je veľmi dôležitý a je potrebné konať rýchlo
- participácia štátnych orgánov a tretieho sektora v tejto oblasti by mala byť maximalizovaná, pretože v súčasnosti táto krajina nie je dobrou krajinou pre deti po rozchode/rozvode rodičov

Kto sa zúčastnil:

Rusíňová, Bielezová, Tíňová, ďalší v zápise neuvedení.

Téma:

Ako by mal štát/vláda stimulovať rozvoj individuálneho darcovstva

Zvolávateľ/zvolávateľka:

Eduard Marček

Hlavné myšlienky, body:

- Daňové odpisy pre darcovstvo (platné do konca 2003) by opäť podporili darcovstvo (už len pre svoj symbolický význam). Slúžili by ako signál, že tu je taká možnosť podpory. Sú však pre súčasné zjednodušovanie daňovej sústavy asi nepravdepodobné.
- Komunikáciu s darcami cez poštové zásielky by podporila špeciálna "charitatívna" taxa pre poštovné (zľava SI. Pošty pre MNO).
- Pri presadzovaní možno spolupracovať s poštovou skupinou v rámci Koalície pre podporu individuálneho darcovstva
- Splnomocnenec by mohol vstúpiť (spolu s platobnou skupinou v rámci Koalície) do rokovania so Slovenskou bankovou asociáciou na uľahčení pravidelných platieb bankami (zriadenie trvalých príkazov organizáciami po predchádzajúcom súhlase darcov, napr. Získanom na ulici) – bankové poplatky, charitatívne tarify a pod.
- Zadefinovanie pravidiel pre prístup MNO do verejnoprávnych médií s kampaňami
- Zaradenie povinnosti absolvovať povinnú stáž/dobrovoľníctvo v MNO pre študentov stredných škôl do vzdelávacích programov (napr. ako podmienku maturity)
- Zvážiť informačno-vzdelávaciu kampaň na podporu kultúry individuálneho darcovstva (napr. v súvislosti so zmenami v úprave dobrovoľníctva, zvýšenie vážnosti MNO zo strany politikov, zapojenie politikov či všeobecne vážených osobností na propagáciu darcovstva, dobrovoľníctva, využitie inštitútu 2% a existujúcej infraštruktúry (portálov) aj promo darcovstva
- Vytvoriť nástroj na priame angažovanie darcov v organizáciách a rozhodovaní o ich financovaní

Kto sa zúčastnil:

Rizman, Štasselová, Medved', Mészáros, Počňáková, Smieška, Nováková, Synková, Bartovičová, Guštafík, Turanský, Verešová, Medved'ová

Téma:

Verejná kontrola prerozdelenia verejných financií, eurofondov

Zvolávateľ/zvolávateľka:

Grambličková – PZ-CFPA/Ekofórum

Hlavné myšlienky, body:

Programovanie EU fondov 2014-20

- začína proces programovania – MVO by mali presadiť zákl. princípy, aby sa mohli do procesu efektívne zapojiť
- MVO môžu ponúknuť vláde množstvo expertov, ktorí môžu pomôcť nastaviť proces
- zákl. problémom je, ako zabezpečiť, aby MVO boli pre politikov akceptovaným partnerom
- vláda akceptuje jednotlivcov - expertov, no nie tretí sektor ako celok
- roztrieštenosť 3.sektora – musíme sa na zákl. princípoch dohodnúť ako sektor a spoločne ich presadzovať
- otázkou sú kapacity 3.sektora – koľko kapacít dokážeme venovať presadzovaniu našich požiadaviek?
- musíme klásť dôraz na reprezentatívnosť zástupcov MVO v prac. Skupinách – mali by zastupovať siete, platformy, nemali by to byť izolované organizácie

Financovanie MVO z verejných fondov

- dôraz na byrokráciu, nie na výsledky programov
- problémom je legislatíva, napr. rozpočtové pravidlá

Kto sa zúčastnil:

Hullová, Dobešová, Zelinger, Mojžiš, Manšíková, Behanovská, Bielešová, Grambličková, Tížiková - Nemcová

<p>Téma:</p> <p style="text-align: center;">Verejnoprávne médiá</p>
<p>Zvolávateľ/zvolávateľka:</p> <p style="text-align: center;">Elena Pätoprstá, SC-EKOFÓRUM</p>
<p>Hlavné myšlienky, body:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verejnoprávne médiá považujeme za veľmi dôležitý priestor pre vytvorenie dialógu občianskej spoločnosti, odbornej akademickej obce a priestor pre odkomunikovanie dôležitých politických tém a to pohľadom verejnosti. Vo verejno- právnej TV žiadame podporu vzdelávania, kultúrnej kvality, stimulovanie kreativity a podporu občianstva. - Sme veľmi kritický voči zneužívaniu verejnoprávnych médií pre jednostranné rezortné relácie financované cez verejné financie ako objednané PR pre rezorty. - Veľmi negatívne vnímame trend čisto politicky obsadzovaných diskusií bez zastúpenia nezávislej odbornej verejnosti, akad. obce a MVO. - "Sledovanosť" vo verejnoprávnych médiách nemá byť rozhodujúce kritérium, tým by malo vo verejnoprávnom médiu byť: podpora občianstva, rozvoj osobnosti, podpora vzdelávania. vedy, kultúrnej kvality, stimulovanie kreativity. - Jediná diskusná relácia nemôže maskovať verejnú diskusiu – tú môže umožniť väčšie množstvo diskusných relácií o závažných spoločenských témach - V diskusiách na politické témy sa majú vyjadrovať odborníci, akademická obec, MVO, nie politici. Ich úloha je reagovať na požiadavky verejnej diskusie. - Viac investigatívnych relácií ,(ako napr. Reportéri) - Nominácia riaditeľa TV by mala byť radou odborníkov, osobností kultúrnej a akademickej obce, zástupcov verejného sektora, nezávislých expertov - Zrušenie koncesionárskych poplatkov znižuje dosah na kvalitu verejnopr. televízie - Požiadavky MVO – voľba riaditeľa verejným výberovým konaním dať ho do rúk komisie zloženej z osobností kultúrneho života, nezávislých expertov a zástupcov MVO. - Začať verejnú diskusiu na tému "charta STV" ako záväznú dohodu medzi občianskou spoločnosťou a médiom verejnej služby. STV musí mať strešný záväzný dokument. RTVS nemôže byť každé volebné obdobie iné podľa vôle manažmentu, koniec experimentovania – CHARTA by mala byť podobne ako charta BBC – participatívne tvorený dokument. - Začať komunikáciu o týchto požiadavkách s III. sektorom cez výbor pre médiá a kultúru - Rada STV by mala mať vlastnú reláciu, kde by sa diskutovalo s odbornou verejnosťou, reagovala na priame otázky verejnosti, akad. obce a MVO. - Zrušiť rezortné relácie robené PR agentúrami na objednávku, nie sú vyvážené, často deformujú informácie a verejnosť ich nemá možnosť pripomenkovať - Chýba stratégia tém, reflektovanie občianskych tém - STV nereaguje na kľúčové témy a aktuálne témy, (100 000-ová petícia nemala diskusnú reláciu dokonca niesú diskusie ani k tvorbe zákonov, k veľkým MVO projektom) - Povinné vzdelávanie žurnalistov dať do pracovnoprávných zmlúv - TASR nerešpektuje občianske témy, kľúčové témy, pravdepodobne je personálne aj finančne poddimenzovaná
<p>Kto sa zúčastnil:</p> <p>Rizman, Benická, Sendrei, Smieška, Bakša, Šimončíková, Mračková, Maženská, Badalová, Pupáková, Bielezsová, Trubíniová, Hulmanová, Nováková, Pániková</p>

Téma:

Komunikácia medzi vládou, VÚC a nadáciami. Financovanie resoc. zariadení

Zvolávateľ/zvolávateľka:

Szabó Vojtek (Nádej – Resoc. Centrum)

Hlavné myšlienky, body:

V navrhovanej novelizácii zákona 305 zdefinovať presne pojem resocializácie, financovať lôžko resocializačných zariadení zdravotným systémom – obsadené lôžko je platené lôžko.

Preniesť financovanie na inštitúciu, ktorá akreditáciu vydá.

Kto sa zúčastnil:

V zápise neuvedené.

<p>Téma:</p> <p>Výchova k aktívnemu občianstvu – cez základné a stredné školy</p>
<p>Zvolávateľ/zvolávateľka:</p> <p>Jozef Jarina</p>
<p>Hlavné myšlienky, body:</p> <p>Podnety a návrhy:</p> <p>Prvý potrebný krok – začať s formálnym vzdelávaním učiteľov (minimálne tých, ktorí vyučujú predmet Náuku o spoločnosti) v oblasti občianskej participácie.</p> <p>Motivovať učiteľov k neformálnemu vzdelávaniu v tejto oblasti.</p> <p>Doplniť osnovy predmetu Náuka o spoločnosti o nové látky – fungovanie 3.sektora, dobrovoľníctvo, formy občianskej participácie na verejnom živote...</p> <p>Viac využívať zážitkové formy učenie</p> <p>Viac grantových programov zo strany štátu zameraných na podporu občianskej participácie.</p> <p>Podporovať vytváranie partnerstiev škôl s 3.sektorom.</p> <p>Príklady zo zahraničia:</p> <p>USA: predmet na stredných školách – služba komunite (community service) (výchova k dobrovoľníctvu)</p> <p>Veľká Británia“ Program vlády pre miestne samosprávy – finančná motivácia miestnych samospráv na spoluprácu miestnych zastupiteľstiev s parlamentmi mladých/radami mladých</p>
<p>Kto sa zúčastnil:</p> <p>Finková, Bútorová, Hulmanová, Nagyová</p>

Téma:

Samospráva vs. MVO, brzdy a príležitosti

Zvolávateľ/zvolávateľka:

Erika Galanská

Hlavné myšlienky, body:

Nové kompetencie samospráv – ale ich nepripravenosť, schizofrénia starostov

- chceme múdru samosprávu – MVO nie nepriateľ ale watchdog, MVO ako partner

- príklady dobrej praxe, modely, ktoré sa osvedčili

- účasť nezávislých občanov už na voľbách a v pracovných skupinách

- Novelizovať – prenesený výkon št. správy v samosprávach, zákon o obecnom zriadení 1990 (prečo starosta a zastupiteľstvo nie je trestnoprávne zodpovedný)

- nie je len ZMOS, ale aj ZOMOS (zomos.sk)

- Akú formu partnerstva chceme – nie boj, ale rešpekt, múdre partnerstvo, účasť MVO na príprave strategických dokumentov, aktívna samospráva – má svoje pracovné skupiny 7 občanov, rešpektujúca komunikácia a úcta na oboch stranách

- Charta práv občanov (aj zodpovednosť) – materiál Francúzska charta – občan má právo na to a to..., úradníci to a to...

- aby si samospráva svoje MVO považovala

- MVO sú vo fáze boja, občan nemá informácie

- nielen zastupiteľstvá, ale aj komisie a rady nech sú verejné, nech je to v legislatíve

- ak nejaké partnerstvo funguje, je to o funkciách (MVO má dotáciu)

- participatívny rozpočet (o časti rozpočtu rozhodnú občania)

- rada pre MVO: trpezlivosť a slušná nástojčivosť (Richard Medal)

Kto sa zúčastnil:

Paulíniová, Bútorová, Šimončíková, Široký, Mičicová, Kollmanová, Měchura, Haken, Janiga, Pagáčová, Baksa, Filková, Tuchyňová, Karailieva, Medal, Sendrei

Téma:

Téma Ženy – všade a nikde, alebo Sýty hladnej neverí + Atraversiamo – prechod na “druhú stranu”

Zvolávateľ/zvolávateľka:

Katarína Farkašová, Oľga Pietruchová

Hlavné myšlienky, body:

Prechod z 3.S do štátnej správy:

- možnosti spolupráce, nastavenia a využitia inštitucionálneho zázemia pre zapájanie MVO
- polemika identity – kde sú hranice kompromisu
- aké sú možnosti “posunúť tému vpred”: rigidita štátnej správy vs. nové prístupy

Práva a postavenia žien, ako dostať agendu žien na verejnosť a medzi mužov, ako komunikovať o situácii žien:

- neviditeľná práca žien, skryté formy diskriminácie a znevýhodnenia, malé zastúpenie žien v politike – kvóty?
- prečo rôzne skupiny žien navzájom nespolupracujú
- možné formy aktivizácie žien – kongres žien, vidiecke ženy, prepojenie rôznych skupín
- gender budgeting – rodové rozpočtovanie – skúsenosť z USA, možné využitie na Slovensku pre zviditeľnenie znevýhodnení + vôbec vyčíslieť, koľko to stojí spoločnosť, keď sú ženy na druhej koľaji (koľko stojí neplatená práca, keby ju robili zamestnankyne z agentúr
- skúsenosti zo zahraničia (Poľsko kongres), 8. Marec?, ktorým dňom v roku už ženy pracujú pre seba?
- reflexia zo strany muža

Prenos skúseností – prečo fungujú tieňové správy k CEDAW, ako sa môžu preniesť skúsenosti na rozvojové organizácie

Kto sa zúčastnil:

Paulíniová, Bútorová, Chorvátová, Bartovičová, Miková, Ondrušek, Filková

Téma:

Zmena konštituovania verejnej moci

Zvolávateľ/zvolávateľka:

F. Pálka, OZ AGORA na podporu priamej demokracie

Hlavné myšlienky, body:

Pre rozvoj občianskej spoločnosti je najdôležitejšie dodržiavať občianske a politické práva, ktoré sú súčasťou základných ľudských práv. Občan musí mať možnosť podieľať sa na správe vecí verejných priamo alebo prostredníctvom svojho konkrétneho zástupcu na každej úrovni verejnej správy. OZ AGORA od roku 2005 vo svojich verejných aktivitách presadzuje

Líniový manažment občianskej územnej samosprávy.

Občianska územná samospráva je charakteristická svojím líniovým (priamym, zoštlhčeným) manažmentom. Na každom organizačnom stupni verejnej moci (miestna a regionálna samospráva, štát, EÚ) pôsobia 3 nezávislé orgány (zastupiteľský, výkonný, kontrolný), ktoré sú konštituované priamou voľbou vo vlastných volebných obvodoch.

Rozhodnutia v zastupiteľských orgánoch sa prijímajú hlasovaním. Hodnota hlasu každého zástupcu sa rovná počtu všetkých voličov v jeho obvode. Rozhodnutie je právoplatné ak zaň hlasovala nadpolovičná väčšina všetkých poslancov a ich spoločná hodnota hlasov je viac ako polovica všetkých voličov v danom územnom celku.

Líniový manažment občianskej samosprávy zabezpečuje na všetkých úrovniach verejnej moci operatívnu kontinuitu, funkčnosť a efektívnosť, značne zlacňuje výkon verejnej správy, zabraňuje zneužívaniu verejnej moci a hlavne v maximálnej miere obmedzuje korupciu a klientelizmus.

Líniový manažment rešpektuje základné premisy antickej klasickej demokracie známej pod pojmom Priama demokracia, Všeobecnú deklaráciu ľudských práv OSN, Európsky dohovor o ľudských právach a politické práva z Listiny základných práv a slobôd, tak ako to garantuje všetkým občanom SR aj Ústava SR, prvá hlava, prvý oddiel Základné ustanovenia Čl.2 odst./1 že:

„Štátna moc pochádza od občanov, ktorí ju vykonávajú prostredníctvom svojich volených zástupcov alebo priamo.“

Miestna samospráva

Zastupiteľský orgán; Poslanec, samostatný obvod (samosprávna komunita)

- Obec, mesto si stanoví počet poslaneckých obvodov, minimum 3
- Poslanecký obvod má od 100 do 1000 občanov
- V každom obvode si voliči konkrétnym návrhom zvolia svojho zástupcu - poslanca
- Zástupca s najväčším počtom hlasov sa stáva poslancom za daný obvod
- Poslanec je v danom obvode odvolateľný petíciou s väčším počtom hlasov ako získal vo voľbách

Výkonný orgán; Starosta – primátor, volebný obvod obec, mesto

- Voliči konkrétnym návrhom si zvolia svojho starostu
- Starostom sa stáva kandidát s najväčším počtom hlasov získaných vo voľbách
- Starosta je odvolateľný petíciou s väčším počtom hlasov ako získal vo voľbách
- Zástupcom starostu sa stáva poslanec s najväčším počtom hlasov

Kontrolný orgán; Kontrolór obce, mesta, sa stáva nasledujúci kandidát na starostu podľa poradia počtu získaných hlasov vo voľbách

Regionálna samospráva

Zastupiteľský orgán; Regionálne zastupiteľstvo je zložené zo starostov a primátorov

- Hodnota (body) ich hlasu zodpovedá počtu voličov v obci, meste
  - Uznesenia RZ sú prijaté nadpolovičnou väčšinou prítomných hlasov a bodov
- Výkonný orgán; Predseda VUC – župan, volebný obvod VUC
- Županom sa stáva zástupca s najväčším počtom hlasov získaných vo voľbách
  - Župan je odvolateľný petíciou s väčším počtom hlasov ako získal vo voľbách
  - Zástupcom župana sa stáva poslanec – starosta, ktorý bol zvolený najväčším počtom hlasov
- Kontrolný orgán; Kontrolórom VUC - sa stáva nasledujúci kandidát na župana podľa poradia počtu získaných hlasov vo voľbách

Štátna samospráva SR

Zastupiteľský a legislatívny orgán; II. komora parlamentu, 78 poslancov priamo volených vo volebnom obvode

- okres,
- Poslancom sa stáva kandidát s najväčším počtom hlasov získaných vo voľbách
- Poslanec je odvolateľný petíciou s väčším počtom hlasov ako získal vo voľbách
- Predsedom II. komory sa stáva zástupca s najväčším počtom hlasov
- Podpredsedom II. komory sa stáva zástupca s druhým najväčším počtom hlasov
- Predsedov a členov výborov si volia poslanci z pomedzi seba

Výkonný a legislatívny orgán; I. komora parlamentu(50členov)

- Volebným obvodom je štát, kandidátky zostavujú politické strany
- Volič volí jedného zástupcu na kandidátke politickej strany
- Počet poslancov politických strán je daný pomerným podielom hlasov vo voľbách.
- Poradie poslancov jednotlivých politických strán je dané poradím počtu získaných hlasov
- Náhradníkmi sa stávajú ďalší v poradí na jednotlivých kandidátkach politických strán
- Poslanec je odvolateľný uznesením najvyššieho orgánu materskej strany
- Predsedu vlády určuje a vládu zostavuje strana ktorá má v parlamente najviac zástupcov

Kontrolný orgán; Zástupcovia opozičných strán v parlamente

Reprezentatívny a legislatívny orgán; Prezident SR

- Kandidáta navrhujú politické strany, SNR a občania petíciou
- Priama voľba z pomedzi zaregistrovaných kandidátov

Samospráva EÚ

Zastupiteľský orgán; Európsky parlament – 13 zástupcov zo SR

- Poslancami sa stávajú župani za príslušný VUC
- Pridelený počet poslancov sa doplní kandidátmi na županov, v poradí podľa počtu získaných hlasov vo voľbách v rámci štátu

Výkonný orgán; Európska komisia, kandidátov na komisárov navrhuje I. komora parlamentu a schvaľuje II. komora parlamentu

Dozorný orgán; Európska Rada, zložená zo zástupcov hlavy štátov alebo vlád

Kto sa zúčastnil:

Štyria účastníci - v zápise neuvedení.

PRÍLOHA 3: ZOZNAM ÚČASTNÍKOV A ÚČASTNÍČOK KONFERENCIE

Priezvisko	Meno	Názov organizácie
Al-Mussawi	Jamal	Veľvyslanectvo USA
Badalová	Judita	Domov sociálnych služieb Dúha Mierová 54 946 57 Svätý Peter
Bakša	Jozef	aktivista, člen ZOMOS, vyšetrovateľ PZ
Bartovičová	Katarína	Slovenské centrum fundraisingu
Bašňák	Ivan	Veľvyslanectvo USA
Bednáriková	Dagmar	
Behanovská	Mária	OZ Vidiecky parlament
Behýl	Jozef	Stála konferencia organizácií III. Sektoru Slovenskej republiky
Beňáková	Nora	Platforma mimovládnych rozvojových organizácií
Benická	Stanislava	Nadácia na podporu občianskych aktivít
Bieleszová	Dušana	Únia materských centier
Bobáková	Miroslava	Slovensko-český ženský fond
Burjan	Vladimír	Časopis Dobrá škola
Bussard	Allan	Nadácia Integra
Bútorá	Martin	IVO
Bútorová	Zora	IVO
Čaucik	Marian	eRko
Danková	Milica	Centrum pre filantropiu n.o.
Demeš	Pavol	German Marshall Fund, Bratislava
Deščíková	Radana	SGI- Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť
Devínsky	Peter	SLOVENSKÁ HUMANITNÁ RADA
Dittel	Laura	Karpatská nadácia
Dobešová	Marcela	Fórum života o.z.
Dobřík	Ľubomír	Asociácia telovýchovných jednot a klubov Slovenskej republiky (ATJK SR)
Domovcová	Daniela	JEV Trnava (Jezuitski dobrovolníci)
Faltinová	Lucia	Fórum donorov
Farenzenová	Michaela	SGI- Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť
Farkašová	Katarína	Aliancia žien Slovenska
Feješ	Miroslav	Občianske združenie Detvan, Domov seniorov Dolinka
Filková	Mária	Nadácia Horský park
Finková	Drahoslava	REVIA - Malokarpatská komunitná nadácia

Gajdoš	Radoslav	Evanjelická Diakonia ECAV na Slovensku
Gál	Slavomír	RESOCIA, n.o
Galanská	Erika	Nadácia pre deti Slovenska
Gallo	Ondrej	Rada mládeže Slovenska
Galovičová	Anna	Občianske združenie Spoločnosť Slovensko - indického priateľstva
Giertl	Martin	Charta 77
Godorová	Katarína	Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska
Grambličková	Magdaléna	Priatel'ia Zeme-CEPA
Gregorová	Mariana	Detská organizácia FÉNIX, o.z.
Gušťačík	Peter	PDCS
Haken	Roman	CpKP Střední Morava
Handiak	Peter	1. SNSC
Hirt	Beata	Komunitná nadácia Zdravé mesto
Holúbková	Terézia	Nadácia Krajina Harmónie
Holúbková	Soňa	Nadácia Krajina Harmónie
Hrica	Pavel	Nadácia Pontis
Hrivňák	Ondrej	Katedra politológie FIFUK
Hrončoková	Soňa	C.A.R.D.O
Huba	Mikuláš	SAV, STUŽ SR
Hullová	Danica	Centrum vzdelávania neziskových organizácií
Hulmanová	Katarína	Fórum kresťanských inštitúcií
Chorváthová	Andrea	Občan demokracia a zodpovednosť
Jarina	Jozef	Komunitná nadácia Bardejov
Karailieva	Anna	Občianska Sieť Strednej a Východnej Európy
Kolíková	Mária	Ministerstvo spravodlivosti SR
Kollmanová	Iveta	Centrum sociálnych služieb - AVE Dubnica nad Váhom
Košíková	Lýdia	Senior DD a DSS n.o. Horné Obdokovce
Kravčík	Michal	Úrad Vlády SR
Krupa	Slavomír	Rada pre poradenstvo v sociálnej práci
Kurnasová	Zuzana	
Kuzmová	Jana	IVO
Kviečinská	Jana	Ministerstvo spravodlivosti SR
Livingstone	Janet	
Magurová	Zuzana	Ženská lobby Slovenska, o.z.

Mančíková	Eliška	Liga otcov, za spravodlivosť a práva detí a rodičov
Marček	Eduard	Slovenské centrum fundraisingu
Marek	Juraj	OAZIS obč. zdr. DSS pre dospelých
Matej	Vladislav	SOCIA - nadácia na podporu sociálnych zmien
Maženská	Martina	Nadácia Milana Šimečku
Medal	Richard	Centrum environmentálnych aktivít
Medveď	Peter	Nadácia Ekopolis
Medveďová	Miroslava	C.A.R.D.O.
Měchura	Milan	Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska
Mesežnikov	Grigorij	IVO
Mesík	Juraj	Nadácia Ekopolis, Komunitná nadácia Zdravé mesto
Mészáros	Peter	3lobit (občianske združenie)
Mičicová	Alena	Slovenská akademická informačná agentúra Žilina
Mihálik	Ján	PDCS
Michalčík	Marek	Fórum života, o. z.
Mikloško	Jozef	Spočnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar.
Miková	Karolína	SV ROS
Mišová	Iveta	Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR
Mlynarčíková	Viktória	NOS-OSF
Mojžiš	Miroslav	Priatelia Zeme-CEPA
Mračková	Alžbeta	Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií
Muránsky	Martin	Friedrich Ebert Stiftung
Nagy	Myrtil	Okrúhly stôl Maďarov na Slovensku
Nižňanský	Viktor	Úrad vlády SR
Nováková	Stefi	Dom Svitania, n.o.
Ondrušek	Dušan	PDCS
Orgoník	Branislav	VVMZ
Oslovič	Štefan	Inštitút aplikovanej etiky Alexandra Spesza
Pagáčová	Milada	Centrum sociálnych služieb - AVE Dubnica nad Váhom
Pálka	František	AGORA - o.z. na podporu priamej demokracie
Pálmay	Tibor	OAZIS obč. zdr. Domov sociálnych služieb pre dospelých Komárno
Pániková	Alena	Nadácia otvorenej spoločnosti- Open Society Foundation
Pašiak	Martin	PDCS
Pauliniová	Zora	Cyklokoalícia

Pätoprstá	Elena	Servisné centrum - EKOFÓRUM
Pergerová	Mgr. Monika	Oáza-nádej pre nový život n.o.
Petőcz	Kálmán	SLPRZ, ÚV
Pietruchová	Oľga	Odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí MPSVaR SR
Porvažník	Marian	Slovenská debatná asociácia
Potočňáková	Ivana	Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska
Procházka	Kamil	Nadácia Horksý park
Pupáková	Zuzana	Domov sociálnych služieb pre dospelých Machulince, n.o.
Ritomská	Mária	Občianske združenie Práca a vzťahy
Rizman	Juraj	Greenpeace Slovensko
Rušinová	Dana	Nadácia pre deti Slovenska
Rybárová	PhDr. Ilza	Agora, oz
Sendrei	Vladimír	Kultúrno výchovného OZ Lácho drom
Smieška	Bohdan	Nadácia Intenda
Smrekovský	Štefan	
Stasselová	Lucia	Nadácia pre deti Slovenska
Straňáková	Jana	SV ROS
Strečanský	Boris	
Sýkora	Ing. Ivan	Slovenská humanitná rada
Synková	Alena	Detský fond Slovenskej republiky
Szabó	Vojtech	Nádej - Reménység, n. o.
Szatmáry	Zuzana	Charta 77
Szeghy	Petra	PDCS
Šimončíčová	Katarína	Mestský výbor Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny
Široký	Pavol	Za matku zem
Šteiner	Andrej	Karpatský rozvojový inštitút o.z., Košice
Štoffa	Martin	VIA IURIS - Centrum pre práva občana
Tichý	Braňo	PDCS
Tiňová	Eva	OZ Odysseus
Tížiková Nemcová	Renáta	Priatel'ia Zeme-CEPA
Tordová	Zuzana	PSI okresu Levice (Partnerstvo sociálnej inklúzie)
Trnovec	Stanislav	KLUB MNOHODETNÝCH RODÍN
Trubníová	Ľubica	Občan, demokracia a zodpovednosť + iniciatíva Bratislava otvorene

Vzťah štátu a občianskej spoločnosti – sme pripravení spolupracovať?

Tuchyňová	Mária	OAZIS obč. zdr. DSS pre dospelých
Turanský	Tomáš	Appelia, o.z., Stupavský okrášľovací spolok o. z.
Vagač	Filip	SV ROS
Verešová	Anna	Áno pre život n.o.
Wienk	Zuzana	Aliancia Fair-play
Woleková	Helena	SOCIA - nadácia na podporu sociálnych zmien
Zajac	Marcel	Centrum pre filantropiu
Zelinger	Štěpán	Nadace VIA
Zemanová	Hanka	PDCS
Žilinčík	Pavol	Veľvyslanectvo USA